www.nv-online.info

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадо...
Якуб КОЛАС

№ 13 (4265)

13 лютага 2018 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Народная Воля

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

БЕЗ РУЖОВЫХ АКУЛЯРАЎ

Аляксандр КЛАСКОЎСКІ, спецыяльна для "Народнай Волі"

Валакуць з нябыту мерцвячыну

Мусіць, усе эканамічныя праблемы наш урад вырашыў, узняў дабрабыт беларусаў да нябёсаў, і цяпер Саўміну болей няма чым заняцца. Іначай не патлумачыш, чаму прэм'еру **Андрэю Кабякову** прыйшла ў галаву светлая думка стварыць сваім распараджэннем ад 6 лютага рэспубліканскі аргкамітэт па падрыхтоўцы і правядзенні мерапрыемстваў, прысвечаных 100-годдзю ВЛКСМ.

Удумайцеся: Беларусь вырашыла з помпай адзначыць юбілей Усесаюзнага Ленінскага камуністычнага саюза моладзі. І гэта пры тым, што СССР даўно сканаў, Ленін дэсакралізаваны, камунізм перастаў быць у нас пануючай ідэалогіяй.

Што і казаць, савок моцна сядзіць у мазгах некаторых беларускіх начальнікаў. У постсавецкі час стварылі (ды спраўна сілкуюць з бюджэту) БРСМ як пераемніка беларускага камсамола. Але калі ўжо на тое, дык беларускі камсамол адлічвае сваю гісторыю з 1920 года, так што тут да стагоддзя далекавата. А ў 1918-м быў створаны РКСМ – расійскі камсамол. Таму намечанае святкаванне выглядае як прагін перад былой метраполіяй.

Узначаліў аргкамітэт міністр адукацыі **Ігар Карпенка**, былы камсамольскі ды камуністычны дзеяч. Заступіўшы на пасаду міністра адукацыі, ён фармальна зняў з сябе абавязкі кіраўніка КПБ. Але, мяркуючы па ўсім, дэ-факта працягвае звыклую ідэалагічную лінію. Нават не ўтойвае, што аргкамітэт створаны з падачы яго ведамства, у якое звярнуліся з адпаведнай прапановай ветэраны камсамола (цікава было б убачыць гэты ліст).

Па-першае, пры чым тут Мінадукацыі, у якога зусім іншыя задачы? Па-другое, калі тым ветэранам так карціць, то хай бы сабраліся дзе ў рэстаране (многія былыя камсамольскія функцыянеры добра ўладкаваліся, людзі не бедныя) ды ўзнялі келіхі. А тут жа пахне дзяржаўнымі выдаткамі. Усялякія транспаранты, кветкі, канцэрты, прывоз-адвоз-рассяленне гасцей ды іншае відавочна запатрабуюць казённых грошай. Гэта значыць, што аматары ідэалагічнай мерцвячыны зладзяць баль за кошт падаткаплацельшчыкаў.

Далей. Да мерапрыемстваў з выразным камуністычным душком, пэўна ж, прыцягнуць школьнікаў, студэнтаў, педагогаў, дзеячаў культуры ды іншых (кагосьці і ў добраахвотна-прымусовым парадку). Ці стасуецца гэта з беларускай Канстытуцыяй, якая дэкларуе, што ідэалогія палітычных партый не можа ўстанаўлівацца ў якасці абавязковай для грамадзян?

Толькі не кажыце, што я тут ачарняю подзвігі дзядоў. За савецкую гісторыю сапраўды было багата прыкладаў гераізму ў працы і ў баях. Але камсамольскія функцыянеры збольшага прымазваліся да гэтых спраў, асабліва ў застойны час, які я сам заспеў. Кшталту: добра працуюць хлопцы на жніве – а давайце афармім іх як камсамольска-маладзёжны экіпаж. Перадавая брыгада на заводзе не старая паводле сярэдняга ўзросту – падамо як камсамольска-маладзёжны калектыў. Вось і райкаму слава. Гэта як у той байцы пра муху на рагах у быка: мы аралі.

І чым далей, тым болей станавілася ў ВЛКСМ паказухі, фармалізму, прыпісак. У апошнія гады існавання Савецкага Саюза камсамол страціў рэшткі аўтарытэту, а перабудавацца так і не здолеў.

Аўтару гэтых радкоў акурат падчас гарбачоўскай перабудовы давялося рэдагаваць газету "Знамя юности", якая дэ-юрэ заставалася камсамольскай, але высілкамі моцнай журналісцкай каманды ператварылася ў вострае дэмакратычнае выданне. Дык камсамольскія функцыянеры абвінавацілі галоўнага рэдактара ў здрадзе ідэалам і адхілілі ад пасады. Але неўзабаве, калі камунізм стаў валіцца, самі начхалі на тыя ідэалы ды спрытна перабеглі ў бізнес (запасныя аэрадромы ўжо былі падрыхтаваны). Карацей, ВЛКСМ згніў, як і ўся сістэма.

І яшчэ момант. Вось зараз міністр адукацыі Карпенка возьмецца ладзіць спірытычны сеанс з выклікам духаў памерлай эпохі, у той час як у той жа сферы адукацыі праблем два вазы і цэбар. Больш за тое, згодна з распараджэннем прэм'ера, аргкамітэту дазволена прыцягваць да працы кіраўнікоў і спецыялістаў рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, іншых арганізацый, мясцовую вертыкаль. Напэўна, у тых таксама няма важнейшых спраў, чым абслугоўваць настальгію групы асоб па камсамольскім юнацтве.

Вось каб з такім імпэтам адгукнуліся чыноўнікі на заклік нацыянальна свядомай грамадскасці адсвяткаваць стагоддзе Беларускай Народнай Рэспублікі! Дык там не мычаць, не целяцца. Хтосьці скажа: наконт БНР таксама розныя меркаванні. Але ва ўсякім разе ўзнікае пытанне: чаму Дзень Волі раз за разам брутальна разганяецца ці заганяецца на плошчу Бангалор, у той час як камуністам ды камсамольцам дазваляюцца мітынгі перад помнікам Леніну ў цэнтры сталіцы?

Нарэшце, БНР – гэта сімвал імкнення да незалежнасці. Сёння, пасля таго як Крэмль паказаў агрэсіўныя памкненні анексіяй Крыма, распальваннем бойні на Данбасе, трэба ўзмацняць беларусізацыю, далей адграбаць ад былой (а фактычна і не былой) імперыі. Нас жа, як паказвае прыклад з аргкамітэтам да стагоддзя ВЛКСМ, наадварот, цягнуць у савок.

АСОБА

Юрась ГУБАРЭВІЧ:

«Калі не спрабуеш, то нічога і не атрымаеш»

Лідар руху «За Свабоду» і кандыдат у дэпутаты Мінскага гарсавета па 48-й Акадэмічнай выбарчай акрузе распавёў «Народнай Волі» пра былыя перамогі і сённяшнія задачы.

– Удзел у любой выбарчай кампаніі ставіць перад сабой некалькі мэт, – кажа **Юрась Губарэвіч.** – Галоўная з іх – атрымаць падтрымку сваіх выбаршчыкаў і ў выніку перамагчы. Праўда, у беларускіх рэаліях, калі ты з'яўляешся прадстаўніком апазіцыі, а не чалавекам з праўладнай абоймы, такія задачы маладасягальныя.

Тым не менш спробы рабіць варта, бо, напрыклад, у маёй уласнай біяграфіі ўжо ёсць станоўчы досвед. У 2003 годзе я атрымаў перамогу ў горадзе, дзе нарадзіўся, – у Белаазёрску. Была каманда аднадумцаў, і мы нават змаглі ўзяць большасць месцаў у гарсавеце. Паводле вынікаў тых выбараў я кіраваў дэмакратычнай дэпутацкай групай і з'яўляўся намеснікам старшыні Белаазёрскага гарсавета. А было мне тады ўсяго 25 гадоў.

Таму мой падыход да гэтай справы такі: калі не спрабуеш, то нічога і не атрымаеш. Калі ж працуеш з людзьмі, цябе ведаюць, давяраюць і аддаюць галасы, то рана ці позна, але здолееш зламаць сістэму.

– Ці складана было ў 2003 годзе атрымаць перамогу?

– Па вялікім рахунку сітуацыя была аналагічная сённяшняй, бо кіраўніцтва Цэнтрвыбаркама апошнім часам не змяняецца. Тая ж самая "вертыкаль" арганізоўвала выбарчы працэс, прызначаючы сваіх людзей у камісіі. Але мы абапіраліся на падтрымку людзей, праводзілі з імі папярэднюю працу. І калі парушэнні назіраліся, то не на ўзроўні пратаколаў. Былі розныя дзіўныя маніпуляцыі з выбарчымі скрынямі, але наша перамога была настолькі пераканаўчай, што ў праўладных чыноўнікаў не было іншага выйсця, як толькі прызнаць наш трыумф.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

НЕЗАВИСИМАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Борис ЖЕЛИБА, профессор, доктор экономических наук

Нацбанк сдается?

В течение января рубль продолжал «проседать» по отношению к основным валютам. Больше всего подорожал евро – на 4,08%, российский рубль вырос на 2,84%, а доллар – только на 0,58%. По отношению к корзине валют рубль подешевел на 2,4%.

Если в целом национальная валюта девальвируется на уровне инфляции, а она запланирована на текущий год в размере 6%, то считается, что валютный и рублевый рынки примерно сбалансированы. Поэтому рубль к корзине валют не должен обесцениваться более чем на 0,4–0,5% в месяц. Но 2,4% за январь уже настораживают. За весь 2017 год рубль девальвировался к доллару всего на 1%.

Главную причину уязвимости рубля с начала года эксперты видят в «подгонке» зарплаты до пресловутых 1000 рублей. Напомним, что в декабре прошлого года ее административными усилиями «выгнали» до 995,3 рубля. Причем административный ресурс был включен на повышение средней месячной зарплаты в основном высокооплачиваемым на общем фоне работникам. Об этом свидетельствует медианная зарплата (50% работников имеют зарплаты ниже этого значения, а 50% – выше). В конце прошлого года она составила 635,4 рубля, что было на 24,1% меньше средней по стране, исчисляемой обычным способом. В декабре средняя зарплата выросла по сравнению с ноябрем на 158,4 рубля. Это рекордные показатели.

Для обеспечения целевого показателя зарплаты Нацбанк «наподдал» деньжат. За 2017 год наличная денежная масса увеличилась на 31,1%, вся денежная масса (включая безналичные рубли) при росте ВВП на 2,4% увеличилась на 30,2%. Широкая денежная масса (включая валюту) выросла на 17,4% (после весьма умеренного роста на 3,8% в 2016 году). При этом «печатный станок» наибольшим образом «разогрели» в декабре месяце. Если за январь–ноябрь рублевая денежная масса выросла на 16,9%, то в декабре – на 11,4%. Наличные деньги и так называемые переводные депозиты (деньги на текущих счетах в банках) за январь–ноябрь увеличились на 17,1%, а только за декабрь подпрыгнули на те же 17,1%. Получается, что под давлением правительства Нацбанк явно дал слабину в жесткой денежно-кредитной политике, которую он успешно выдерживал до определенного периода. Также явно к концу 2017 года рост средней зарплаты по стране опережал рост производительности труда.

Эти декабрьские деньги сказываются на девальвации белорусского рубля. Тем более что отрицательное сальдо внешней торговли Беларуси товарами за прошлый год в сравнении с 2016 годом увеличилось на 950 млн долларов. Только за декабрь оно увеличилось на 780,9 млн долларов. Размягчение монетарной политики Нацбанка может нарушить и планы по инфляции, которая намечена в текущем году не более 6%. Следовательно, могут быть проблемы по обеспечению реального роста зарплаты и доходов населения, которые увидит только официальная статистика.

Валютный рынок страны во многом поддерживало население, продавая свои сбережения. Но в декабре месяце впервые за два года оно выступило по наличной валюте чистым покупателем. На рынке все чаще появляется дефицит валюты. Нацбанк и Министерство финансов с трудом находят покупателей на свои валютные облигации. Такая неблагоприятная ситуация складывается в тот момент, когда главный регулятор анонсировал свои действия на отмену обязательной продажи части валютной выручки юридическими лицами и отмены ограничений на покупку ими валюты. Надо иметь в виду, что в 2018 году необходимо изыскать 3,8 млрд долларов на погашение государственного валютного долга.

Другие аналитики считают, что такая либерализация валютного рынка не повредит стабильности курса рубля. Если надеяться на благоприятные внешние факторы, такие как рост мировых цен на нефть, нефтепродукты и калийные удобрения – традиционные статьи белорусского экспорта – да на продолжающееся оживление российского рынка и рост курса российского рубля, то никаких потрясений ожидать не стоит. Дай-то Бог, если пронесет. На этом фоне, когда отрицательные факторы нейтрализуются положительными, рождаются прогнозы курсов белорусского рубля к концу текущего года. Если брать умеренные из них, то это: доллар – 2,10 рубля, евро – 2,55–2,6 рубля и 3,70–3,75 белорусского рубля за 100 российских рублей.

МНЕНИЕ

Александр ФЕДУТА

Беспричинное голосование

Сегодня страна начинает исполнять «гражданский долг»: студенты, военнослужащие, работники бюджетной сферы, даже лица, находящиеся в следственных изоляторах и психиатрических лечебницах, но признанные дееспособными, – все они уже сегодня могут досрочно проголосовать за любимых кандидатов в депутаты местных Советов. Основной же день волеизъявления – 18 февраля.

В советские времена, когда гражданский долг действительно воспринимался как таковой, чтобы проголосовать досрочно, гражданину было необходимо предъявить документ. Например, билет, свидетельствующий о том, что он уезжает. Или направление на это число в больницу (хотя и там он мог проголосовать, но если он заранее знал, что будет в бессознательном состоянии, то можно и досрочно). Или человек в этот день родился и не горит желанием проводить семейный праздник вместе с членами участковой избирательной комиссии…

Сейчас документа не требуется. Это считается недемократичным – спросить голосующего, почему он – да еще далеко не в дачный сезон – поперся досрочно голосовать к себе на участок и кто его отпустил при этом с рабочего места или со студенческой скамьи. И эти люди делают вид, что не слышат наблюдателей, требующих пересчета голосов. При этом даже стопроцентное или близкое к оной вожделенной цифре голосование студентов, вроде бы являющихся относительно свободными людьми, никого не смущает.

Факт существования досрочного голосования на местных выборах удивляет на фоне того, что наши законодатели умудрились снять планку, при соблюдении которой выборы считаются состоявшимися. То есть сейчас и десять человек могут избрать депутата Минского городского или Брестского областного Совета при условии соблюдения прописанной процедуры. Поэтому смысл сохранения досрочного голосования – он в чем? Если кворума нет – в чем?

В том, что сохраняется возможность манипуляций.

Не напоминайте мне в данном случае о презумпции невиновности. О ней нужно было напоминать на выборах 2010 года, когда наблюдателям вдруг запретили ночевать в охраняемых зданиях, где шло голосование. Некоторых, как рассказывали очевидцы и участники тех событий, просто вытаскивали из помещений. Основанием для этого, кстати, стало некое письмо из Центризбиркома – с категорическим запретом.

А почему, собственно говоря? Или они вдруг могли увидеть появление в этих же зданиях – подумать только! – сотрудников исполнительных комитетов в сопровождении представителей избирательных комиссий? Или еще кое-каких товарищей?

Норма досрочного голосования в нынешнем виде не является демократичной не в силу процедурных особенностей, а в силу отсутствия прозрачности ее, а также отсутствия прозрачности подсчета голосов. Как и наличие выездной урны, опускать бюллетени в которую можно, заказав ее по телефонному звонку. А был тот звонок или не был – никто проверить не может.

Когда-то я написал в одной из статей: никто и ничего не сможет инкриминировать Лидии Ермошиной даже в случае нечаянной победы демократии. Просто потому, что она лично ничего не фальсифицирует. Даже считает голоса – не она. Но она создает рамочные условия. За ее подписью выходят документы, определяющие порядок в том числе досрочного голосования. И именно согласно этим документам, формально ничему не противоречащим, складывается ситуация, когда ни одни выборы под руководством Лидии Михайловны – ни местные, ни парламентские, ни даже президентские – так и не были признаны соответствующими нормам ОБСЕ. Той самой организации, членом которой Беларусь состоит и правила которой обязуется исполнять.

Не нужно менять законодательство. Не нужно получать указания от главы государства. Нужно только принять соответствующее решение самой комиссии. Но она это решение – о возвращении к документальному подтверждению обоснованности досрочного голосования – не рассматривает и рассматривать не будет. По крайней мере под руководством госпожи Ермошиной (это, конечно, мое личное мнение). Но хотела бы – приняла бы.

ПАМЯТЬ

Загадка Машерова

Сто лет Петру Машерову…

Что мы знаем о нем? Ничего – или очень мало.

Энциклопедический справочник «Беларусь», вышедший в 1995 году, указал дату рождения: 26 февраля 1918 года. Сам Петр Миронович написал в автобиографии: 13 февраля. Кто прав? По какому календарю отсчитывать дату рождения человека, младшими современниками которого все еще является добрая треть населения Беларуси?

Говорили, что прапрадед его якобы был французом – и отсюда небывалый, не повторяющийся ни у кого из руководителей советской – и постсоветской – Беларуси шарм Машерова. Документально это не подтверждается, а легенду к личному делу не приложишь. Так правда ли это?

Говорили, что как человек, попавший в окружение, подлежал он суду – а получил Золотую Звезду Героя Советского Союза – за личную роль в организации партизанского движения в тылу врага. Один из тех белорусских партизанских руководителей, кто не был заслан в тыл, не был сброшен с парашютом в ночной лес, а вырос на белорусской земле и защищал ее от фашистов с оружием в руках. И при жизни, и после смерти недоброжелатели будут спрашивать: почему не расстреляли?

Была работа в комсомоле, была работа в партии. Говорили, что его выдвигал Кирилл Мазуров – его предшественник и по ЦК комсомола, и по ЦК Компартии Беларуси. После смерти Машерова будут распространяться слухи: выдвинул, а потом завидовал. Но жизнь советских руководителей такого уровня всегда была закрыта, а в том, что касается личных их отношений, мифологизирована до предела. И как оно было на самом деле, мы не знаем. Может быть, в докладных управления КГБ СССР, которое занималось охраной членов и кандидатов в члены Политбюро, и хранятся докладные на эту тему, но – вряд ли.

Было руководство республикой. Действительно, при нем был осуществлен прорыв: строились заводы, разрастались города. Но в условиях планового хозяйства строительство завода-гиганта начиналось через несколько лет после принятия соответствующего решения. Что в урбанизации Беларуси личная заслуга Машерова, а что – его предшественников?

Гибель обросла мифами. Говорили, что Брежнев руками Андропова убирал потенциальных заговорщиков. Говорили, что завидовал всенародной любви и славе руководителя-героя, обе Звезды которого были заслужены. Но в те времена уже не убивали. Отправляли на пенсию, в послы, переводили на работу в профсоюзы, какими бы ни были личные заслуги. Зачем убивать – если ты контролируешь процесс принятия любого решения партии? Да и Машеров был не из тех, кто устраивал бы заговоры. Не похож.

(Окончание на 3-й стр.)

ВІНШУЕМ!

З юбілеем, шаноўны!

У мінулую нядзелю беларускі акцёр, аўтар і вядучы славутых падарожжаў **Юрый Жыгамонт** адзначыў сваё 50-годдзе. "Народная Воля" далучаецца да шматлікіх віншаванняў і жадае юбіляру моцнага здароўя, творчага плёну і многіх радасцяў жыцця!

Інфармацыя для прыхільнікаў Ю.Жыгамонта: цяпер яго праграма выходзіць на "Ютубе" пад назвай "Падарожжа з Жыгамонтам".

ЧУЛІ?

Яраслаў Раманчук стаў аўтарам «чарнасоценнага» сайта

Эканаміст, былы кандыдат у прэзідэнты **Яраслаў Раманчук** стаў калумністам прарасійскага сайта «Телескоп». Гэты сайт рэдагуе былы супрацоўнік Інфармацыйна-аналітычнага цэнтра **Леў Крыштаповіч**, а сталым аўтарам з'яўляецца **Кірыл Аверʼянаў-Мінскі**, адзін з найбольш вядомых беларусафобаў у сённяшняй Расіі.

Людзі кшталту Аверʼянава-Мінскага адмаўляюць беларускай нацыі ў праве на існаванне, яны лічаць, што беларусы – гэта частка «трыадзінага рускага народа». Відаць, зацікаўленасць у беларускай мовай і беларускімі героямі. Багата публікацый на «Телескопе» было супраць кіраўніка паўстання 1863–1864 гадоў Кастуся Каліноўскага.

Цэнтр «Телескоп» вядзе актыўную барацьбу супраць святкавання 100-годдзя БНР. Прычым для гэтага яны выкарыстоўваюць і апазіцыянераў. Як, напрыклад, было з адным з кіраўнікоў партыі «Справядлівы свет» Валерыем Ухналёвым.

Раманчук у размове з «НН» прызнаў, што публікацыя «Тормозим для Беларуси» належыць яму. Пры гэтым ён адзначае, што не дужа цікавіцца зместам гэтага сайта. Маўляў, публікацыі ў яго замаўляе «нейкая дзяўчынка», чыё прозвішча ён не памятае.

«Пакажыце канкрэтна, што антыбеларускага піша гэты сайт? – пытаўся Раманчук. Пасля некалькіх прыкладаў ён сказаў: «Добра, я пагляджу, каб не ўляпацца ў што-небудзь прыкрае».

(NN.by.)

АСОБА

«Калі не спрабуеш, то нічога і не атрымаеш»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

– Хто тады былі вашы канкурэнты ў выбарчай барацьбе?

– Як на любых выбарах: набор праўладных кандыдатаў з розных сфер – ад медыкаў да дырэктараў прадпрыемстваў. Сітуацыя не змянілася і зараз. Калі пагледзець расклады па выбарах у любы раённы Савет, то, як правіла, гэта набор застаецца стандартным.

– Некаторыя робяць прагнозы, што патрапіць у Мінскі гарсавет прадстаўнікам апазіцыі будзе нерэальна…

– Шанцы перамагчы сістэму фальсіфікацый і насамрэч мінімальныя, але куды больш важна атрымаць рэальную падтрымку выбаршчыкаў. Бо такая ацэнка тваёй работы – таксама шмат каштуе.

Дарэчы, я вельмі добра ведаю сваю акругу, бо сам тут жыву і ўжо праводзіў выбарчую кампанію, калі быў кандыдатам у Палату прадстаўнікоў. Менавіта тады я ў гэтым раёне разам са сваімі паплечнікамі займаўся вырашэннем праблем мясцовых жыхароў. Напрыклад, у доме №80 на праспекце Незалежнасці доўгі час не маглі давесці да ладу капітальны рамонт, і мы нават выходзілі на вулічны пратэст, каб прыцягнуць увагу гарадскіх улад. І дапамагло! У 2016 годзе гэта падштурхнула да больш актыўных дзеянняў ЖКГ, і іншыя адказныя службы. Недапрацоўкі выправілі, людзі нам дзякавалі.

Зараз на перасячэнні праспекта Незалежнасці і бульвара Талбухіна плануецца ў дварах жылых дамоў пабудаваць адміністрацыйны будынак, а пад ім – вялізную паркоўку на 126 машына-месцаў. Натуральна, мясцовыя жыхары абурыліся і справядліва апасаюцца, што гэта можа катастрафічна адбіцца на экалагічным стане і ўмовах жыцця людзей. Мы знаходзімся ў шчыльным кантакце з тымі, хто выступае супраць такога будаўніцтва, разам збіраем подпісы супраць будоўлі, ходзім на прыёмы да чыноўнікаў выканкама, дапамагаем у ліставанні па гэтай праблеме.

Таксама па парку Чалюскінцаў хочуць распачаць пабудову жылля комплексу, а гэта значыць, што будуць высякаць дрэвы. На вуліцы Калініна – таксама праблема ўшчыльнення тэрыторыі…

Такія пытанні вельмі хваляюць простых людзей, і дзеля вырашэння іх народ гатовы самаарганізоўвацца. Ніхто не чакаюць, што за іх нешта зробяць, а самі ствараюць аргкамітэты, найбольш актыўныя выступаюць ініцыятарамі збору подпісаў і напісання лістоў у розныя інстанцыі, правядзення грамадскіх слуханняў. Так на глебе барацьбы з чыноўнікамі, якія парушаюць законы, і нараджаецца ў Беларусі грамадзянская супольнасць.

– Ці не палохае людзей той факт, што вы – прадстаўнік апазіцыі? Усё-такі шматгадовая прапаганда ў апошнія гады шмат зрабіла, каб сфарміраваць негатыўны вобраз апазіцыянера і актывіста…

– Раней і насамрэч многія думалі, што я не буду лезці ў палітыку, ціхенька прамаўчу, бо ў мяне спадзяванні толькі на ўладу, якая вырашыць мае праблемы. Але зараз такой веры ўсё менш і менш. Улада сама пастаралася, каб склалася такая сітуацыя. А алею ў агонь лінуў яшчэ і сумнавядомы дэкрэт аб "дармаедах", калі людзі зразумелі, што іх хочуць прымусіць працаваць за капейкі. І калі ідзе сутыкненне інтарэсаў простага чалавека з сістэмай, то дзяржаўныя органы, як правіла, становяцца на бок сістэмы. Нават тыя, хто калісьці верыў у справядлівасць улады, шукаюць падтрымкі ў тых жа прадстаўнікоў апазіцыі. Прынамсі не баяцца такой камунікацыі.

– Ці цікавыя мясцовыя выбары людзям?

– Назіраецца пэўная апатыя, бо ўсё-такі многія не вераць у тое, што іх галасы будуць падлічаны празрыста і справядліва. У такім выпадку ўключаецца прынцып "Ну што зробіць чалавек? Ён проста махне рукой і скажа: "Я ў гэтым спектаклі не ўдзельнічаю". І трошкі па-іншаму можа выглядаць сітуацыя там, дзе ёсць апазіцыйны кандыдат. Там ужо можна хаця б выказаць жаданне падтрымаць праз галасаванне альтэрнатыўнага кандыдата.

Натуральна, гэта закладае міну запаволенага дзеяння і пад наступныя выбары, бо цэлае пакаленне беларусаў ужо адвучылася ўспрымаць інстытут выбараў як інструмент дэмакратычных перамен.

– З нейкімі перашкодамі падчас гэтай выбарчай кампаніі сутыкацца не даводзілася?

– Яны ёсць, але дробязныя. Напрыклад, скарачаецца інфармацыя, якая трапляе ў афіцыйныя выбарчыя лісты, бо ўлада на тым, што я з'яўляюся кіраўніком руху "За Свабоду". Навошта гэта выкрасліць? Тым больш што чалавек якраз і гатовы цябе падтрымаць, калі даведваецца, што ты прадстаўляеш не ўладу.

Альбо, напрыклад, у мінулыя выхадныя праводзіў сустрэчы з выбаршчыкамі і напярэдадні вырашыў праінфармаваць людзей пра час і месца сустрэчы. Нашы актывісты расклеілі ў дазволеных месцах улёткі, але літаральна за ноч з усіх пад'ездаў яны былі сарваны. Абсалютна відавочна, што гэта справа рук камунальшчыкаў, якім, відаць, зверху далі загад прыбраць "апазіцыйныя лісткі".

Зрэшты, бар'еры на гэтых выбарах ставілі не толькі на маім шляху. Многіх прадстаўнікоў ад партый і рухаў проста не зарэгістравалі па надуманых прычынах, хаця там былі б даволі моцныя кандыдаты. Навошта ўладам такія канкурэнты і дадатковы галаўны боль?

– Сябры руху "За Свабоду" не патрапілі і ва ўчастковыя камісіі…

– Не патрапілі ніводны! Хаця мы вылучалі некалькі дзясяткаў нашых прадстаўнікоў як у акруговыя, так і ва ўчастковыя камісіі.

– Кажуць, што некаторых прадстаўнікоў апазіцыі могуць "прызначыць" дэпутатамі, каб паказаць празрыстасць выбараў. Наколькі такія чуткі маюць пад сабой падставы?

– Яшчэ некалькі месяцаў таму такі сцэнарый быў магчымы, бо няма ніякіх рэальных змен у выбарчым заканадаўстве, а трэба "прадаць тавар" і паказаць прагрэс Захаду. Але апошнія дні кампаніі паказваюць, што за рэдкім выключэннем улады не пойдуць на пропуск апазіцыйных кандыдатаў.

Дарэчы, у многіх пасялковых Саветах наогул будуць безальтэрнатыўныя выбары. Як у тым анекдоце: падвёў Бог Адама да Евы і кажа: "Выбірай сабе жонку…"

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

МНЕНИЕ ЮРИСТА

Опять на те же грабли?

Как юрист я хочу порассуждать о недавно обнародованном Декрете №1. Официальное его название – «О содействии занятости населения». Положительным следует признать то, что в нем много благих намерений, поставленных перед органами государственной власти разных уровней, направленных на активизацию их деятельности *«по максимальному содействию гражданам в трудоустройстве, стимулированию занятости, проведению мероприятий, направленных на ресоциализацию лиц, ведущих асоциальный образ жизни»* и т.д.

Декрет №1 наполнен принципиально новым содержанием, концептуально отличающимся от его предшественника – Декрета №3 под названием «О предупреждении социального иждивенчества». В нем идет речь о постоянном мониторинге выполнения прогнозных показателей в области занятости населения, выявлении территорий с напряженной ситуацией на рынке труда, оценке качества и доступности услуг в области содействия занятости населения, о легализации трудовой деятельности, выявлении и налогообложении доходов физических лиц, скрытых от налогообложения, о направлении средств местных бюджетов на указанные в Декрете цели. Среди них: организация обучения граждан по востребованным на рынке труда профессиям (специальностям); организация временной занятости, в том числе, возможности участия в оплачиваемых общественных работах; оказание консультативной, методической и правовой помощи; предоставление финансовой поддержки для организации предпринимательской и иных форм экономической деятельности и другие.

Однако для меня, как, впрочем, и многих других юристов, является очевидным, что за благим содержанием Декрета №1 торчат те же уши, что и во вроде бы канувшем в Лету Декрете №3: **заставить** *«трудоспособных граждан, не занятых в экономике»*, легально трудиться и платить налоги. А тех, кто не хочет и кого принудить не удастся, **подвергнуть наказанию** в виде *«оплаты услуг по ценам (тарифам), обеспечивающим полное возмещение экономически обоснованных затрат на их оказание»* (пункт 5) либо направлять таких лиц, *«ведущих асоциальный образ жизни, в лечебно-трудовые профилактории»* (пункт 6). Для этих целей будет использоваться уже созданная электронная база данных о «тунеядцах».

В самом Декрете не раскрываются правовые дефиниции, которыми он изобилует и которые, надо надеяться, должен будет раскрыть Совет Министров до 1 апреля 2018 года в связи с имеющейся там порученческой нормой (пункт 7). Он же определит перечень услуг с полным возмещением затрат, а также формирование и ведение базы данных, утвердит примерное положение о комиссиях исполкомов (местных администраций) по компетенциям, установленным Декретом.

Важно отметить, что те, кто сегодня у власти, ментально не готовы к экономическим и иным реформам, а поэтому подменяют их подобными суррогатами. В связи с ухудшением экономического положения в стране в последние годы верхи пытаются напрягать все механизмы одряхлевшей системы управления и своих подданных на достижение заведомо недостижимой такими методами цели – процветания и благоденствия. Заставим, мол, всех, кто может, трудиться, и будет страна процветать.

Напомню, первый белорусский Основной Закон 1919 года установил **всеобщую трудовую повинность** *«в целях уничтожения паразитических слоев общества и организации хозяйства»*. Вслед за СССРовской Конституцией 1936 года Конституция БССР провозгласила принцип: ***«кто не работает – тот не ест»***.

Авторы Декрета №1, как и Декрета №3, продолжают гнуть ту же линию: **все трудоспособные обязаны трудиться**. Не мытьем, так катаньем делается попытка ввести для трудоспособных граждан, не занятых в экономике, советский принцип всеобщей трудовой повинности.

Между тем формулировка ст.41 ныне действующей Конституции Республики Беларусь и основанное на ее содержании трудовое законодательство гарантируют гражданам **свободный труд**, т.е. право трудиться и право не заниматься трудовой деятельностью в той или иной сфере экономики. Таким образом, как утверждают специалисты в области конституционного права, в частности, профессор А.Г.Василевич, *«незанятость не может служить основанием для привлечения гражданина к какой-либо юридической ответственности. В этой связи можно говорить о свободе труда»*.

Следует напомнить, что Республика Беларусь является членом Международной организации труда (далее – МОТ) с 1954 года. Как член МОТ она 30 июня 1956 года ратифицировала Конвенцию №29 о принудительном труде (1930 г.) и 25 сентября 1995 года – Конвенцию №105 об упразднении принудительного труда (1957 г.). Данные конвенции налагают на государства – члены организации обязательства по претворению их положений в жизнь.

Согласно пункту 1 статьи 2 Конвенции №29, для целей указанной Конвенции термин **«принудительный или обязательный труд» означает всякую работу или службу, требуемую от какого-либо лица под угрозой какого-либо наказания, для выполнения которой это лицо не предложило своих услуг добровольно.**

Кроме того, запрет на использование принудительного труда содержится в подпункте «а» пункта 3 статьи 8 Международного пакта о гражданских и политических правах. В нем указано: *«Никто не должен принуждаться к принудительному труду»*. А в пункте 1 статьи 6 Международного Пакта об экономических, социальных и культурных правах закреплено право каждого человека *«на получение возможности зарабатывать себе на жизнь трудом, который он свободно выбирает или на который он свободно соглашается»*. Оба пакта ратифицированы Республикой Беларусь 12 ноября 1973 года, их нормы являются частью национального законодательства и **подлежат непосредственному применению.**

В силу части 4 статьи 8 ТК, если международным договором Республики Беларусь или конвенцией МОТ, участницей которой является Республика Беларусь, установлены иные правила, чем предусмотренные законодательством о труде Республики Беларусь, то применяются правила международного договора или конвенции.

Следует обратить внимание на то, что Комитет по нормам и стандартам МОТ на своем заседании в рамках ежегодной конференции труда в Женеве 2 июня 2016 года осудил факты принудительного труда в Беларуси и призвал правительство ***«принять все меры к тому, чтобы пресекать использование принудительного труда, а также воздерживаться от принятия законодательства, которое может быть равносильным использованию принудительного труда»***. Речь шла и о Декрете №3, действие которого предлагалось отменить.

С полной оплатой услуг у правоприменителей тоже возникнут серьезные проблемы. Республика Беларусь – демократическое социальное правовое государство – должна выполнять свои обязательства перед гражданами. Конституция гарантирует гражданам Беларуси бесплатное лечение в госучреждениях здравоохранения (ст.45), нуждающимся в социальной защите – жилье, которое предоставляется государством и местным самоуправлением бесплатно или по доступной для них плате (ст.48), доступность и бесплатность общего среднего и профессионально-технического образования (ст.49).

Трудно себе представить, к примеру, как можно обязать проживающих совместно членов семьи, среди которых могут оказаться *«трудоспособные, не занятые в экономике»*, платить по различным счетам: одним – производить оплату аренды жилого помещения, электроэнергии, тепла, воды и других коммунальных услуг, частично субсидируемых государством, а тунеядцам, их потребляющим, – по ценам (тарифам), *«обеспечивающим полное возмещение экономически обоснованных затрат»*. То же самое с транспортными услугами, услугами связи, почты, в том числе подписных изданий (газет, журналов), дотируемых из средств государственного бюджета, и т.п. Однако такой подход по принципу «кто не работает, платит услуги сполна либо направляется в ЛТП» **нарушает конституционный принцип равенства всех перед законом, вводит элементы дискриминации** (ст.22 Конституции) по признаку «занятых в экономике – не занятых», сеет вражду, социальную рознь, приводит к иным негативным последствиям, преследуемым по закону.

Сама же реализация мероприятий, предусмотренных Декретом №1, столь забюрократизирована и зависит от ничем не ограниченных дискреционных полномочий, а значит, **чиновничьего усмотрения,** что может порождать коррупцию. Несомненно, деятельность указанных в Декрете комиссий, их решения, не исключено, вызовут многочисленные конфликты, несогласия, возмущения и обжалования вплоть до разбирательств в судах, и без того загруженных делами.

При рассмотрении жалоб на действия и решения комиссий районных (городских) местных исполкомов и администраций (стст.353–357 ГПК) суды будут обязаны осуществлять правосудие на основе Конституции и международных договоров Республики Беларусь в области прав и свобод граждан (ст.112, ч.4 ст.122 Конституции) и, хочется надеяться, встанут на их защиту.

Правозащитники начиная с 1 января 2019 года будут вести мониторинг применения Декрета и помогать гражданам, в том числе направлять обращения и жалобы в государственные органы и суды.

Слов нет, задача общества и государства состоит как раз в том, чтобы оказывать всяческое содействие гражданам в отстаивании своих законных прав. Для сегодняшней Беларуси эта задача оказалась весьма актуальной.

Гарри ПОГОНЯЙЛО, председатель юридической комиссии РПОО «Белорусский Хельсинкский комитет».

З НАГОДЫ

Сяргею Шапрану – 50!

Плыў па лесе белы карабель

Ён тэлефануе звычайна позним вечарам, бліжэй да дванаццаці, каб нешта ўдакладніць, спраўдзіць нейкую дату, а найчасцей – падзяліцца радасцю ад нейкай архіўнай знаходкі. Нярэдка ў слухаўцы за радасцю адчуваецца стома. А значыць – чарговы дзень не быў парожнім, напісаны новыя старонкі, справа рухаецца, і праўда пераможа. Я пра тую справу і праўду, якую сёння няма каму шукаць у акадэмічным інстытуце літаратуры (ды і самога інстытута фактычна няма), якую меў на ўвазе Аляксандр Твардоўскі ў лісце да Васіля Быкава: "Усё мінецца, а праўда застанецца". Яна абавязкова застаецца, але яе штораз трэба адкопваць-ратаваць з-пад наслаенняў глейкай хлусні.

Так, Сяргей Шапран, мой позневечаровы суразмоўца, найперш ратавальнік беларускай літаратуры – ён кідае ёй выратавальны круг праўды. Ён ратуе яе з учэпістых лап савецкай цэнзуры, якая і з таго свету не адпускае той ці іншы знявечаны ёю твор – так было з быкаўскай аповесцю "Мёртвым не баліць". Ратуе яе з архіўнай цямрэчы і анямення, дастаючы на свет белы невядомыя, забытыя ўсімі тэксты, – так сталася з раннімі творамі таго ж Быкава, якія ўвайшлі ў яго пасмяротны чатырнаццацітомнік. Ратуе ён літаратуру і ад пагібельнага для яе бранзавення, ствараючы жывыя партрэты жывых класікаў – так адбылося з Рыгорам Барадуліным, галоўным героем кнігі "Тры мяхі дзядзькі Рыгора, або Самнасам з Барадуліным".

Магчыма, "ратуе літаратуру" для кагосьці прагучыць празмерна і пафасна. А вы пагартайце бесцэнзурныя выданні "Сотнікава" і "Мёртвым не баліць", падрыхтаваныя Шапранам. Колькі там аднoўленых скаротаў, зробленых у свой час Галоўлітам і паслухмянымі яму рэдактарамі! Мільёны прачыталі аповесць у цэнзураваным выглядзе, аўтар змірыўся, паўстагоддзя прамінула... Нарэшце прыйшоў той, хто змірыцца не схацеў і вярнуў шматпакутнаму твору яго праўдзівы першародны выгляд.

Пятнаццаць гадоў Беларусь жыве без Быкава. Прыкра, вядома, што да гэтай пары ні вуліцы яго імя не з'явілася, ні помніка. Улада тут, бясспрэчна, заслугоўвае наракання – упёрлася, як бульдозер, і ні з месца. Але помнік не абавязкова павінен быць бронзавым. І пакуль мы наракалі, Сяргей Шапран паставіў народнаму пісьменніку свой помнік – двухтомнае даследаванне "Васіль Быкаў: гісторыя жыцця". 1500 старонак, якія могуць і пераважаць "бронзы мнагапуддзе".

Памятаю, як захоплена працаваў Сяргей над тым сваім "помнікам". Спісваўся з быкаўскімі сябрамі па ўсім свеце, дабіраўся ў маладаступныя архівы, нават да Міхаіла Гарбачова дастукаўся, які, аказваецца, неаднаразова сустракаўся з Быкавым і меў што паведаміць даследчыку. Бяссонныя ночы за камп'ютарам, паездкі ў Маскву па "намацаныя" матэрыялы. І ўсё гэта – сваім коштам, на голым энтузіязме. Спрыяльнікі калі і знаходзіліся, то хіба ў выяўленні новых дакументаў. Ніколі не забудуся, як неяк у Гродне на сустрэчу з пісьменнікамі прыйшоў сын Васіля Быкава і прынёс адшуканы ў падвале цэлы мех бацькавай перапіскі – для Шапрана. І як Сяргей усю дарогу да Мінска паглядаў з замілаваннем на той мех.

Даверліва ставіўся да свайго малодшага сябра і Рыгор Барадулін, кажучы, што прозвішча Шапран для яго – як знак якасці. Стаіць яно на кнізе – значыць, і кніга якасная. З таго барадулінскага даверу ўзнікла незвычайная па споведнасці кніга – згаданыя ўжо "Тры мяхі…". Перачытваючы яе, я чую голас Барадуліна, яго інтанацыі. Як і ў вершы, прысвечаным Сяргею: "А на святле, / Бязлітасным і шчырым, / У Бога ўсе мы / Як на далані". Паэт адчуваў патрэбу ў тым бязлітасным і шчырым святле, але "лямпу" патрымаць папрасіў менавіта Шапрана.

Тою шапранаўскай "лямпай" былі асветлены і апошнія дні Генадзя Бураўкіна. Прызнацца, у мяне не хапіла б духу ўключаць дыктафон пры перадсмяротнай лажніцы і задаваць далёка не самыя далікатныя пытанні. У Сяргея хапіла. У выніку з'явілася кніга "Перадусім Беларусь" – з беспрэцэдэнтнай у сусветнай літаратуры гутаркай з паэтам, які ведае, што дні яго злічаны.

Беспрэцэдэнтным выглядае і факт з'яўлення на свет апошняй прыжыццёвай кнігі Генадзя Бураўкіна "Нагаварыцца з зоркамі". Генадзь Мікалаевіч выказаў сваю просьбу-мару асцярожна, разумеючы, што выдаць кнігу за тыдзень нерэальна. Але мара стала явай – дзякуючы найперш Сяргею Шапрану кніга выйшла за тры дні! І паэт паспеў парадавацца, патрымаць яе ў руках.

Гэтыя нататкі (днямі С.Шапрану споўнілася 50) хачу завершыць усё ж на вясёлай ноце, згадаўшы яго нядаўнюю кнігу "Беларускі гістарычны анекдот". У ёй больш за сто пераважна вясёлых жыццёвых гісторый, у якія траплялі нашы класікі. Праўда, у той кнізе мне не хапае яшчэ аднаго героя – самога Сяргея Шапрана. Бо і ён жа апынаўся ў анекдатычных сітуацыях. Магу адну прыгадаць. Студэнтамі паехалі мы з ім у будатрад у Карэлію. Дабраліся да месца пазнавата, адзначылі прыбыццё… Раніцай я выйшаў праветрыцца і ледзь не зваліўся з ганка – па недалёкім лесе плыў белы карабель. Высокі, трохпалубны. Па лесе… Я кінуўся раскатурхваць Сяргея, які нарадзіўся і вырас у партовай Рызе, а значыць, нешта мусіў ведаць і пра караблі, што па лясах плаваюць.

Сяргей зірнуў адным вокам на той лайнер і імгненна вызначыў, што плыў ён не па лесе, а па схаваным за дрэвамі Беламор-канале, непадалёк ад якога і пасялілі наш будатрад. І дадаў яшчэ, што ў кожнай п'янай кампаніі павінен быць хоць адзін цвярозы чалавек.

Цвяроза ацэньваць любую сітуацыю – гэта ў характары Сяргея Шапрана. Але часам і за працоўным сталом не зашкодзіць градус весялосці. Асабліва калі складаеш кнігу анекдотаў. Таму – хай плыве па лесе белы карабель…

Міхась СКОБЛА.

ДЭМАКРАТЫЯ ПА-БЕЛАРУСКУ

Анатоль ЛЯБЕДЗЬКА:

«Ім патрэбна была падстава для майго затрымання…»

12 лютага ў Жабінкаўскім раённым судзе распачаўся суд над лідарам Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатолем Лябедзькам.

Анатоль Лябедзька хадайнічаў аб выкліку свайго адваката, і суд хадайніцтва задаволіў. Наступнае пасяджэнне запланавана на 23 лютага ў 10 раніцы.

Нагадаем: машына старшыні АГП Анатоля Лябедзькі была затрымана ў ноч на 10 лютага ў Жабінкаўскім раёне Брэсцкай вобласці. Палітыка абвінавацілі ў кіраванні транспартным сродкам з пратэрмінаванымі правамі, а таксама ў непадпарадкаванні супрацоўнікам ДАІ.

Сам Лябедзька ўпэўнены, што мэтай яго затрымання стала актыўная дзейнасць падчас кампаніі па выбарах у мясцовыя Саветы.

Напярэдадні свайго затрымання Лябедзька знаходзіўся ў Брэсце, дзе разам з дэмакратычнымі актывістамі збіраў подпісы супраць будаўніцтва акумулятарнага завода ў Брэсце. Выехаўшы з Брэста, машына палітыка была спынена ў Жабінкаўскім раёне. Супрацоўнікі ДАІ выклікалі міліцыянераў, якія склалі адміністрацыйныя пратаколы.

Прама на прыступках суда ў Жабінцы Лябедзька даў імправізаваную прэс-канферэнцыю, распавёўшы пра абставіны і ўмовы затрымання.

— Сэнс майго затрымання ў тым, каб ізаляваць мяне да канца выбарчай кампаніі, каб я не ездзіў да людзей, не збіраў подпісы супраць будаўніцтва акумулятарнага завода. Мы ведаем: у гэтай кампаніі няма змагання за мандаты. Улады баяцца, што мы гаворым людзям праўду на пікетах. На дазволеных пікетах яны нічога з намі зрабіць не могуць, таму вось і падключаюць міліцыянтаў з КДБістамі. Ім патрэбна была падстава для майго затрымання. І я ім яе даў.

Лябедзька прызнаўся, што знаходзіўся за рулём машыны з пратэрмінаванымі правамі.

ПАМЯТЬ

Загадка Машерова

(Окончание. Начало на 1-й стр.)

Выполнял все директивы, участвовал во всех кампаниях. Он жил во времени – и был пленником этого времени.

Так убили – или нелепая и обидная случайность?

Я помню слезы моей мамы, услышавшей по телевидению об автокатастрофе у Смолевичей. Она долго еще не могла говорить о гибели Машерова без слез. Для нее он был частью жизни, легендой поколения. И отношение к нему – любовное, почти нежное – было для нее как бы оправданием ее собственной жизни. При нем она вступала в комсомол. При нем ее принимали в партию. И в Германию во время войны ее угоняли – чем не окружение будущего партизанского командира Машерова?

Геннадий Буравкин рассказывал мне, как ему в качестве председателя Гостелерадио БССР пришлось визировать сообщение о гибели человека, который совсем недавно выдвинул его на этот пост. Рассказывал – и в какой-то момент голос дрогнул. Он вспомнил…

Мы унаследовали машеровскую легенду – и машеровскую загадку – от наших родителей. Мы – те, кто его не знал лично. Кто знал – творил эту легенду.

Очень мало людей, равнодушных к нему. Ольга Ипатова на встрече Александра Лукашенко с деятелями культуры упомянула Машерова. Глава государства отозвался в заключительном слове: пообещал опубликовать документы, рассказывающие о том, каким на самом деле был Машеров. Имелось в виду – не легендой был. Это не единственное его обещание, которое не было выполнено. Но обещание осталось обещанием. А может быть, действительно было что-то, чего мы не знаем.

На фотографиях он улыбается. Почти всегда окружен людьми. Видно, как слушает – и как слушают его. С взаимным уважением. Спросите сегодня, что напрягает человека в его взаимоотношениях с властью. Многие ответят:

– Нас не уважают.

– А Машеров?

– Машеров уважал.

Он не был богом. Он не претендовал на абсолютную власть. В 1994 году, во время первых президентских выборов, ему было бы 76 лет. Вряд ли он оставался бы действующим политиком. И мы не знаем, как бы он голосовал. Как бы он относился к суверенитету. Как бы он реагировал на оккупацию Крыма. Мы мало о нем знаем – действительно мало.

Сегодня ему сто лет – во всяком случае он так написал в своей автобиографии. Сто лет. И мы все еще живем с загадкой Машерова.

Александр ФЕДУТА.

ГОРКІ ЛЁС

«ВЯРНІ ХАТУ, забяры яе ў бандытаў…»

Мінчанка Зінаіда Тарасевіч нарадзілася ў ГУЛАГу. Яна засталася адна з усяго роду і вось ужо колькі гадоў спрабуе вярнуць адабраную бальшавікамі спадчыну, якая захавалася дагэтуль, – вясковую хату пад Мінскам. Хату, пабудаваную яе дзедам і бабуляй, з якой усю сям'ю ў 1930 годзе саслалі на поўнач Расіі. Чаму Зінаіда Тарасевіч не мае права нават пераступіць парог гэтай хаты? Чаму не атрымліваецца аднавіць справядлівасць?

Маці памірала са словамі…

Гісторыя сям'і Зінаіды Тарасевіч трагічная. Увесь род па матчынай лініі быў вынішчаны сталінскімі рэпрэсіямі. У ноч з 3 на 4 сакавіка 1930 года яе бабулю Анастасію Зенчык разам з васьмю дзецьмі, маленькай унучкай і нявесткай выгналі з хаты і як ворагаў народа саслалі ў Архангельскую вобласць. Маці Зінаіды Антонаўны на той момант было 17 год. Яна адзіная з Зенчыкаў, хто выжыў у сталінскім лагеры, – к 1937 году ўсе яе родныя памерлі ад холаду, голаду, непасільнай працы і здзекаў НКВД. Жанчына вельмі хацела нарадзіць дзіця, каб было каму расказаць пра вынішчаны бальшавікамі род. У 1937 годзе на свет з'явілася Зінаіда.

– Як матуля ацалела ў гэтай мясарубцы, аднаму богу вядома, – уздыхае Зінаіда Антонаўна. – Усё сваё жыццё яна ўспамінала бацькоў, братоў, сясцёр. Помніла літаральна ўсё. Амаль кожны пражыты дзень пасля той чорнай сакавіцкай ночы быў настолькі жахлівы, што ва ўсіх падрабязнасцях адбіўся ў яе памяці.

Сям'я бабулі, Анастасіі Зенчык, была вялікая, працавітая. Сама яна нарадзіла 12 дзяцей, двое памерлі малымі, адзін сын загінуў у маладым узросце. Гаспадарка – куры, каровы, свінні, конь. Зямлі немалы надзел, але дзед хацеў прыдбаць яшчэ, бо сям'я расла, старэйшыя дзеці заводзілі свае сем'і. У 1928-м дзядуля пачаў будаваць новую хату. Тую, якая захавалася дагэтуль, але якую нам не вяртаюць. Дзед на гэтай будоўлі і загінуў. Робячы страху, зваліўся зверху, моцна пабіўся. Мусіць, адбіў нутро і неўзабаве памёр. Хату дабудоўвала бабуля з дзецьмі. Позна ўвосень 1929 года яны пераехалі ў апошнюю ўласную хату ў сваім такім кароткім жыцці, а ў ноч з 3 на 4 сакавіка 1930 года ў дзверы пагрукаліся. Увайшлі чалавек 20 ці больш – камсамольцы з навакольных вёсак і адзін старэйшы – партыйны функцыянер. Сунулі бабулі паперку: "Подпишись, что добровольно едешь на высылку". Бабуля залямантавала: "Куды ж вы мяне забіраеце з малымі дзецьмі?! Кажуць, нейкія калгасы будуць – у калгас мяне пішыце!» А партыец у адказ: "Ты чуждый элемент в колхозе".

Мая маці на ўсё жыццё запомніла гэтыя словы, хацела даведацца іх сэнс і, калі я ўжо вучылася ў старэйшых класах і патлумачыла ёй, што яны азначаюць, загаласіла: "Як малыя дзеці маглі быць "чуждыми элементами"?!" Дарэчы, ні мама ў свой час, ні я да сённяшняга дня не магу даведацца, за што была рэпрэсіравана сям'я.

Забіралі іх без скарбу – ні вопраткі, ні абутку не дазволілі ўзяць. Калі ў 1928 годзе ў Мінску пракладвалі трамвайную лінію, то мама была там і зарабіла на чаравікі. Нават іх не дазволілі абуць. Адабралі ўсё, што можна, вельмі шукалі грошы. Знайшлі 3 рублі 77 капеек, дык не паверылі, што так мала, і перавярнулі ўсю салому на бабуліным ложку.

Жыццё ў ГУЛАГу – гэта суцэльны здзек з людзей. Мама расказвала, як у Мінску іх усіх з іншымі "ворагамі народа" пагрузілі ў таварны цягнік і павезлі ў Сібір, у тайгу. Спачатку ў Вялікі Усцюг, адтуль у лясы Верхнятоймскага раёна Архангельскай вобласці. Выкінулі ў лесе, далі сякеру ў рукі і сказалі: будуйце баракі. Але ж магілы раслі хутчэй, чым баракі. Хавалі без трунаў, многіх сасланых проста скідвалі ў агульныя магілы. Брат не ведаў, дзе загінула яго сястра, жонка – пад якой ялінай пахавалі яе мужа, бо людзей сартавалі па ўзросце і адпраўлялі на розныя лесабазы, адкуль многія не вярталіся...

Ужо за цяперашнім часам, калі пайшлі з жыцця тата і мама, я паставіла помнікі па ўсіх родных, закатаваных бальшавікамі. Лёс бацькі вельмі падобны да лёсу мамы. Сям'ю Тарасевічаў – маю бабулю і двух яе сыноў – таксама забралі ў сакавіку 1930 года са Слуцкага раёна і саслалі ў Архангельскую вобласць. А за месяц да гэтага схапілі старэйшага татавага брата, толькі ў 1992 годзе я даведалася, што ён быў асуджаны "за агітацыю супраць калгасаў". На помніку па маміных родных я напісала: "Ахвярам генацыду. Вечная памяць загінуўшым у лясах Архангельскай вобласці ў 1930-я гады". А на помніку па бацьку і яго родных: "Шчыра дзякую за падараванае мне і выратаванае жыццё".

Бацька сапраўды нас выратаваў. У лагеры яны не маглі з мамай ажаніцца – пад елкамі загса не было – і проста жылі разам. А ў 1942 годзе многіх ссыльных забралі на фронт, і майго бацьку таксама. Бацька застаўся жывы, але без рукі, з асколкамі ў нагах і галаве. Яму дазволілі не вяртацца назад у ГУЛАГ, і ён паехаў на радзіму, у Беларусь. Дабіўся – а гэта было няпроста, – каб з лагера вярнулі яго жонку і дачушку.

У Мінску мы жылі ў сям'і адзінага несасланага на катаргу і ацалелага татавага брата ў бараку на вуліцы Шчорса. Пакойчык 12 метраў на пяцярых. Мама паехала ў родную вёску і… цуд: з усіх пабудоў Зенчыкаў стаіць хата! Але не пустая, не чакае сваіх гаспадароў. У хаце ў адным канцы месціцца школа, а ў другім жыве настаўніца. Яна маму нават на парог хаты не пусціла!

Мама хадзіла ў сельсавет, у КДБ, па некалькі разоў звярталася, прасіла, каб хату ёй вярнулі, а ў адказ толькі: "Не положено". Старшыня калгаса прапанаваў: маўляў, я выпішу лес, будуйцеся. Але за што, за якія грошы? Мы ж прыехалі без капейкі ў кішэні. Дый каму будаваць – тата без рукі, маці без здароўя: у яе, толькі ўявіце, мазалі былі на плячах, столькі бярвён яна на іх пераносіла. Напрыканцы 1980-х мама прасіла, каб хоць дазволілі памерці ў роднай хаце. І зноў адказалі: "Не положено". Паміраючы, яна дала мне наказ: "Вярні хату, забяры яе ў бандытаў".

«Вас тут няма»

Галоўны аргумент савецкай улады не вяртаць хату зводзіўся да аднаго: Зенчыкі не рэабілітаваны, яны ворагі народа, іх дэпартавалі на Поўнач Расіі з канфіскацыяй маёмасці. Таму першае, што пачала рабіць Зінаіда Антонаўна ў часы адраджэння на пачатку 1990-х, – дамагацца рэабілітацыі ўсіх сваіх родных. У 1992 годзе адпаведную даведку яна атрымала і пачала змаганне за вяртанне сямейнай спадчыны.

– У тыя часы ў Беларусі была створана Дзяржаўная камісія па аказанні садзейнічання ў забеспячэнні правоў ахвяр палітычных рэпрэсій 1920–1980-х гадоў і ўвекавечванні іх памяці. Я звярнулася ў камісію. Мне адмовілі ў вяртанні бабулінай хаты, таму што я не адношуся да ліку спадкаемцаў першай чаргі, якія маюць на яе правы. Але ж узнікае справядлівае пытанне: а якія ж спадкаемцы маюць?! Усю сям'ю разам выслалі на смерць у ГУЛАГ, маме пры жыцці хату не вярнулі, таму што не рэабілітавана. Я яе адзіная дачка і адзіная засталася з усяго роду – чаму ж у мяне няма правоў на хату Зенчыкаў?! У камісіі параілі звяртацца ў суд, што я і зрабіла. Суд маю іскавую заяву разглядаць не стаў. Але я не адступілася.

У 1994 годзе я зноў звярнулася ў камісію. Гэтым разам яе рашэнне такое: рэкамендаваць выканкаму Мінскага райсавета выплаціць мне грашовую кампенсацыю ў дзесяціразовым памеры мінімальнай заработнай платы за маёмасць маці і вярнуць дом у натуры, які раней належаў сям'і Зенчыкаў, альбо кампенсацыю за гэты дом. Я наіўна палічыла, што гэта перамога.

Аднак у райвыканкаме пачалася крутня. Прымаецца рашэнне, што пытанне наконт вяртання канфіскаванага дома трэба разглядаць пасля ўстанаўлення прыналежнасці дома мне і ацэнкі яго кошту. Але ж раней камісія не палічыла мяне спадкаемцам, які мае права на гэты дом. Мяне зноў адпраўляюць у суд. А суд прымае бок камісіі. Кола замкнулася. Я зразумела: дом вяртаць мне не хочуць.

Праз некалькі год я зноў паспрабавала звярнуцца ў суд, думала: а можа, мая справа забылася. Не. Адмовіліся прымаць іскавую заяву са словамі: "Ну колькі можна?!" І я разумею чаму. У краіне няма закона аб рэстытуцыі. Няма сапраўднага пакаяння перад сотнямі тысяч рэпрэсаваных беларусаў, перад іх нашчадкамі. У нашай краіне стаўленне да сталінскіх рэпрэсій фарміруецца з гледзішча тых, хто рэпрэсаваў, улады не хочуць прымаць бок бязвінна асуджаных і сасланых на смерць людзей. У камісіі мне неяк заўважылі: мы ж не можам выкінуць з хаты цяперашніх гаспадароў. Не магу з гэтым не пагадзіцца. Але ж не магу і пагадзіцца з тым, што ў родны дом не пусцілі маю маці, што сям'і не вярнулі тое, што ёй належыць. А пытанне з адсяленнем – хіба гэта сёння праблема?! У нас сотні сямей перасяляюць пры канфіскацыі зямельных участкаў для дзяржаўных патрэб.

Я езджу ў родную вёску, бачу, што дом, хоць і мае новых гаспадароў, стаіць у заняпадзе, гніе. Доўгі час там увогуле ніхто не жыў, як, дарэчы, і зараз.

У 2014 годзе я зноў звярнулася ў Камісію па аказанні садзейнічання ў забеспячэнні правоў ахвяр палітычных рэпрэсій 1920–1980-х гадоў. Камісія адаслала да свайго рашэння 1994 года, якім рэкамендавала Мінскаму раённаму Савету дэпутатаў вярнуць у натуры дом, які раней належаў сям'і Зенчык Т.І., або выплаціць грашовую кампенсацыю і ў якім раіць устанавіць райвыканкаму прыналежнасць дома. Райвыканкам у сваю чаргу піша, што гэта не іх справа, а камісіі. Прыходзіць і такі дзіўны адказ: маўляў, дом у сельскім Савеце не быў зарэгістраваны. Але ж у 1930 годзе яшчэ не было калгасаў і сельскіх Саветаў! Я сама знайшла сведак, якія патлумачылі, што і калі месцілася ў доме, каму ён належаў. А мяне ўсё роўна ганяюць па кругу, і пытанне застаецца нявырашаным да гэтай пары. Апошні адказ з Мінскага абласнога Савета дэпутатаў прыйшоў у студзені 2017 года. Ізноў мяне праінфармавалі, што мой зварот перададзены ў камісію, аб прынятым камісіяй рашэнні мне паведамяць дадаткова.

Год мінуў. Цішыня…

Вось я і прашу дапамогі ў "Народнай Волі". Можа, пачытаўшы пра мой боль, каму-небудзь з высокіх чыноўнікаў нарэшце стане сорамна за тую бязглуздзіцу, якую мне пішуць дзеля адчэпнага іх падначаленыя, і маю справу нарэшце разгледзяць па справядлівасці…

Калісьці я чытала артыкул Сяргея Дубаўца, дзе ён узгадваў пра ўспаміны жонкі першага рэдактара "Нашай Нівы" Аляксандра Уласава. У 1939 годзе бальшавікі пасадзілі яго ў турму ў Маладзечне. Жонка паехала туды дамагацца сустрэчы, а калі вярнулася дадому, у фальварак Мігаўка, дом ужо заняла іх работніца. Жонка Уласава грукае ў дзверы, а тая ёй адказвае: "Вас тут няма, дзеці ў суседкі".

Вас тут няма – гэта пра нас. І пра бязвінна рэпрэсаваных, і пра іх нашчадкаў. Мне падаецца, што тая ўласаўская работніца пераўвасобілася ў сённяшнюю ўладу і працягвае з нас здзекавацца. Усе гэтыя законы пра спадчыну і спадкаемцаў для нас не дзейнічаюць. Мы – асобныя людзі. Нас тут няма. Ці, можа, я ўсё ж такі памыляюся?..

Марыя ЭЙСМАНТ.

Зінаіда Антонаўна беражліва захоўвае дарагія ёй рэчы, якія засталіся ад родных: некалькі фатаграфій, баявыя ўзнагароды бацькі... А ў асобнай папцы – перапіска з чыноўнікамі.

Адзінае фота Анастасіі Зенчык, бабулі Зінаіды Тарасевіч, якое захавалася.

КАМЕНТАРЫЙ ЮРЫСТА

«Завяршыць працэс не атрымліваецца з-за бяздзейнасці службовых асоб»

Юрыст і праваабаронца Тамара Сяргей вывучала сітуацыю Зінаіды Тарасевіч з пункту гледжання закона і прыйшла да высновы, што правы на хату, адабраную ў 1930 годзе бальшавікамі ў яе родных, якія ў 1992 годзе былі рэабілітаваны, у Зінаіды Антонаўны ёсць.

– Поўнае аднаўленне правоў Зінаіды Тарасевіч і іншых рэабілітаваных грамадзян грунтуецца на артыкуле 21 Канстытуцыі нашай краіны, які абвяшчае, што забеспячэнне правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь з'яўляецца найвышэйшай мэтай дзяржавы і дзяржава выступае гарантам іх ажыццяўлення, а таксама на іншых падзаконных актах, – каменціруе Тамара Сяргей. – Больш за тое, аднаўленне правоў прадугледжана міжнароднымі абавязацельствамі нашай дзяржавы, у прыватнасці Усеагульнай дэкларацыяй правоў чалавека і Міжнародным пактам аб грамадзянскіх і палітычных правах.

Нягледзячы на такую сур'ёзную падтрымку, завяршыць працэс не атрымліваецца з-за бяздзейнасці службовых асоб. За апошнія два гады Зінаіда Тарасевіч восем разоў (!) звярталася ў адпаведныя органы, у тым ліку да старшыні Мінскага абласнога Савета дэпутатаў Івана Ліпніцкага, у Камісію пры Савеце, якая непасрэдна займаецца гэтымі пытаннямі, у Мінскі раённы выканаўчы камітэт, была неаднаразова на асабістых прыёмах у кіраўнікоў дадзеных структур. Аднак працэс аднаўлення правоў ператварыўся ў блуканне па замкнёным коле. Прычына гэтага ў тым, што ў чыноўнікаў няма волі, няма жадання аднавіць правы Зінаіды Тарасевіч, то бок завяршыць рэабілітацыю. На маю думку, гэта звязана з агульнай неспрыяльнай сітуацыяй з правамі чалавека ў нашай краіне. Таму не вядома, калі Зінаіда Тарасевіч зможа дамагчыся справядлівасці.

РЭХА

Партызанская тэма – няўзнятая цаліна

Паважаная рэдакцыя! Напісаць гэты ліст мяне прымусіў артыкул Міхася Скобы "Верабейка гаварушчы з беларускай пушчы" (нумар за 5 студзеня). Аўтар нібы пачуў мае думкі. У вайну я назіраў немцаў і на акупіраванай тэрыторыі, і ў Рэйху (быў непаўналетнім вывезены на работу ў Германію). І маё бачанне адрозніваецца ад таго, як пісалі гэту тэму ў сваіх творах беларускія пісьменнікі. Характарызуючы акупантаў толькі адмоўна, яны выдумлялі што заўгодна, тым самым ставячы пад сумнеў і падзеі, што адбываліся насамрэч.

Думаецца, партызанская тэма – гэта яшчэ не ўзнятая цаліна. Баюся, што сёння з-за адсутнасці паўнацэнных сведчанняў яна і не будзе ўзнята. Мы ўсё яшчэ не даведаемся, чаму партызаны іншы раз палілі свае ж вёскі. Сведчанняў сённяшніх пажылых людзей (тагачасных маладзенькіх дзяцей) для гэтага недастаткова. Хоць дзіцячая памяць і ўчэпістая.

У сваёй летась выдадзенай кнізе "Пра час і пра сябе" я расказваю, як была спалена вёска на Магілёўшчыне. "Народныя мсціўцы" дадумаліся правесці там мітынг, на якім агітавалі мясцовых грамадзян ісці ў партызаны. А потым абстралялі з акна хаты, дзе пілі самагонку, немецкую матацыклетку. Назаўтра фашысты спалілі вёску – разам з людзьмі…

Што да прымусовага вывазу ў Германію, то я там наглядзеўся рознага. І ўсё ж шмат у чым не пагаджуся з пісьменнікам Барысам Сачанкам, які таксама быў вывезены і напісаў пра гэта кнігу "Чужое неба". Сачанка піша: "Гналі ў Нямеччыну на работы… тры тыдні дарогі ў забітым наглуха вагоне". Наўрад ці гэта праўда. Мяне забіралі з Оршы. Па дарозе было ўсё прадугледжана з нямецкай педантычнасцю – і сталаванне, і лазня, і медыцынскі кантроль, і нават абмен акупацыйных марак і савецкіх рублёў на рэйхсмаркі. Ехалі доўга, з прыпынкамі. Запомнілася, як на станцыі Стоўбцы нямецкі лекар у званні маёра даў мне буханку хлеба і пачку цыгарэт. Да гэтай пары мне стаіць увачах той добры чалавек у варожай форме.

Б.Сачанка ў сваёй аповесці піша: "Амерыканцы дадому нас доўга не пускалі, усё ўгаворвалі, каб мы да іх у Амерыку ехалі". А насамрэч была дамоўленасць Сталіна і Трумэна аб прымусовым вяртанні ў СССР усіх былых савецкіх грамадзян. Апраўданнем тут можа быць хіба тое, што Сачанкава "Чужое неба" выйшла ў далёкім 1975 годзе. Сёння аўтар, магчыма, многае ў сваёй аповесці змяніў бы, як, дарэчы, і аўтары кнігі "Я з вогненнай вёскі", на якую спасылаецца ў сваім артыкуле М.Скоба. У савецкі час пісаць праўду пра вайну было немагчыма. Немцы мусілі быць толькі дрэннымі, а партызаны – толькі добрымі.

Калі дзесяць гадоў таму я прапанаваў рэдакцыі "Народная Воля" увесці ў газеце рубрыку "Спаленая вёска". Але мой голас тады не быў пачуты. Сёння ж, паўтаруся, абапірацца на дзіцячую памяць – справа рызыкоўная.

Міхаіл ЖУКАЎ.
г.Баранавічы.

НЕЗАБЫЎНАЕ

Чыстага неба яго добрай душы

У красавіку 2010 года ў мяне выдалася прыватная вандроўка ў Нямеччыну – у госці да славутага вучонага-беларуса Барыса Кіта. Адрас выдатнага земляка даў мне светлай памяці пісьменнік Васіль Якавенка. На жаль, своечасова не ўдалося аформіць візу, каб патрапіць да стогадовага юбілею нашае знакамітасці. Затое завітаў да вучонага не адзін, а з жонкаю, пляменніцай Людмілай і яе нямецкім сябрам – садоўнікам Карлам Пфаншцілем.

З'явіліся мы ў Франкфурце-на-Майне ў другой дэкадзе красавіка. Тут на ўсю моц ужо цвілі не толькі кветнікі, экзатычныя кусты, а і садовыя дрэвы. Патрэбны дом на завулку (гатэль у Sachsenhausen) знайшлі не адразу, кружылі спярша на машыне, пасля пехатою. На наш дамафонны званок стогадовы прафесар і старэйшы жыхар Франкфурта-на-Майне адгукнуўся вельмі хутка; даволі зычным голасам папрасіў пачакаць яго ўнізе.

Неўзабаве спусціўся да нас ён з шостага паверха. Самае дакладнае і жывое найпершае ўражанне пра гэтага праслаўленага чалавека мною зафіксавана ў вершы, створаным, як гаворыцца ў такіх выпадках, па гарачых слядах і змешчаным у свой час у зборніку "Няўжо?" (2011):

На міг пакінуў гмах,
Сваіх спаткаць гасцей
Спусціўся, нібы птах, –
Ад радасці цвіце.
Прыязны, быццам брат, –
Гарыць вачэй святло…
І яшчэ:
Прыветлівы дзядок,
Рухавы, як юнак.

У сваю сціплую аднапакаёўку нас прывёў шаноўны гаспадар з натуральнай радасцю, што яго не забываюць беларусы. Пакой працягваў захоўваць урачыстасць святочнай падзеі: на сцяне нават заставалася вісець вышыванка з выразнымі чырвонымі літарамі і адметнаю лічбаю: "БАРЫС КІТ 100". Мы ўручылі земляку падарункі. Ён з гонарам распавядаў, што з прыемнасцю рэгулярна чытае "Народную Волю" і што павіншаваць яго з юбілеем прыязджаў Іосіф Сярэдзіч з сябрамі. "Чаму я так доўга жыву? – усміхнуўся Барыс Уладзіміравіч. – Бо маю чыстае сумленне, не чыню людзям шкоды".

З сусветна вядомым вучоным было лёгка гаманіць, настолькі выхаваны, неганарлівы то быў чалавек. Распавядаў нам пра абодвух сваіх сыноў, пра другую жонку Тамару Казевіч, вядома ж, і пра навуковую дзейнасць і кантакты з вучонымі планеты. "Чаму я апынуўся на Захадзе? – сказаў прафесар. – Шукаў дарогу да дэмакратыі".

Нас, незнаёмых гасцей сваіх, ён прымаў, як родных. Быў выключна пазітыўны. У гамонцы закранаў многія аспекты сучаснага жыцця. Цікавіўся пераменамі на Бацькаўшчыне. Не было зусім гаворкі пра хваробы, а быў расповед пра яго любоў да Моцарта і Шапэна. Усіх нас уразіла тое, што спадар Кіт і ў свае сто гадоў часта спускаўся ў гатэльны бар, каб з каханай Тамарай патаньчыць. Быў ён з намі ўсмешлівы, вясёлы, ахвотна фатаграфаваўся на памяць. А на развітанне перадаваў прывітанне ўсім, хто ведае яго на Беларусі.

Нашу кампанію, у тым ліку і немца Карла, асабліва ўсцешыла тое, што Барыс Кіт, жывучы доўга-доўга не ў сваёй краіне, так прыгожа размаўляе на роднай мове. Цяпер, як і тады, думаецца пра ягоную жыццёвую дарогу і чалавечую сутнасць:

Праз крывавае стагоддзе
Як ні веў суровы лёс,
Да радзімай Беларусі
Чалавек любоў пранёс.

Развітваючыся ў думках са славутым Беларусам, які нядаўна на 108-годзе памёр, жадаю чыстага неба яго добрай душы!

Васіль ЖУКОВІЧ.

Барыса Кіта пахаваюць 15 лютага ў нямецкім Вісбадэне

Беларускага асветніка, навукоўца Барыса Кіта, які памёр 1 лютага на 108-м годзе, пахаваюць 15 лютага ў нямецкім Вісбадэне на праваслаўных могілках царквы Святой Лізаветы.

На гэтых могілках Барыс Кіт каля 30 гадоў таму выкупіў участак. Паколькі святары ў гэтай царкве памяняліся, то знайсці дакументы на ўчастак заняло шмат часу.

УСМЕШКА МАСТАКА

– У разліковым лістку выразна напісана: 400 рублёў 50 капеек. Навошта мне чаравікі?
– А вы што, загад не чыталі?
КАСА

– Мы хочам зарплату атрымліваць грашыма, а не ў выглядзе прадуктаў харчавання ці нейкімі бытавымі таварамі! – з такой скаргай звярнуліся ў прафсаюз работнікі пінскага ААТ "Палессе".

Яны паведамілі, што ў 2017 годзе па загадзе дырэкцыі яны павінны былі раз у месяц у лік зарплаты купляць у сталоўцы прадпрыемства прадукты на суму 40 рублёў. Вядома ж, за работу людзі хочуць мець грошы, а не каўбасу ці абутак…

Малюнак Ірыны ПУСТАВАЛАВАЙ.

МЕРКАВАННЕ

Несправядлівае пакаранне – таксама злачынства

Мая сяброўка працуе касіркай у невялічкай прадуктовай краме. Здарылася з ёй страшэнная непрыемнасць – прабіла яна бутэльку піва няпоўнагадоваму. У яе праблемы ў сямейным жыцці, ходзіць увесь час засмучаная, галаву долу схіліўшы; вось і тут не ўзняла вочы, паднесла бутэльку да датчыка, а калі той піскнуў, націснула на адпаведную кнопку на касавым апараце… Сяброўка не апраўдваецца, проста спрабуе самой сабе патлумачыць, як жа з ёй надарылася такая бяда. А што бяда – дык тое пэўна: камісія пры адміністрацыі раёна вынесла ёй пакаранне ў выглядзе штрафу ў памеры 20 базавых велічынь – 490 рублёў. А зарабляе яна ў месяц 450 рублёў. І сплаціць гэты штраф трэба ў месячны тэрмін адной сумай. Сяброўка кажа: я разумею, што вінаватая, але, калі супрацоўніца адміністрацыі абвясціла суму, не вытрымала і расплакалася.

Цяпер, калі я тэлефаную ёй, першае, пра што пытаюся, ці ёсць ёй што есці…

…У транспарце ўвесь час гучыць пагрозлівая абвестка: маўляў, парушэнне правілаў утрымання тэрыторый населеных пунктаў, у тым ліку несанкцыянаванае расклейванне аб'яў на апорах ліній электраперадачы, цягне за сабой пакаранне ў выглядзе штрафу ў памеры ад 20 да 100 базавых велічыняў. Прычым іншыя прыклады парушэння гэтых правілаў не прыводзяцца, а менавіта гэты, пра аб'явы. І я не магу ўцяміць: няўжо аркушок паперы памерам з два карабкі для запалак наносіць такую шкоду населенаму пункту, грамадству, асобным людзям альбо ліхтарнаму слупу, што за яго наклейванне чалавека можна паставіць на мяжу выжывання?! Бо штраф у памеры 100 базавых велічынь (2450 рублёў, альбо прыкладна 1250 долараў) – гэта проста неверагодная сума для сярэдняга жыхара нават сталіцы, не кажучы ўжо пра тых, хто жыве ў глыбінцы. Не так даўно міністр працы і сацыяльнай абароны Ірына Касцевіч агучыла прагнозныя лічбы сярэдняга заробку па краіне на 2018 год – 921–941 рубель. (Праўда, Белстат агучыў іншыя лічбы за снежань 2017 года – 995,3 рубля: альбо сапраўды кіраўніцтва прадпрыемстваў і ўстаноў выплаціла ў снежні прэміі і надбаўкі, каб выканаць па выніках года патрабаванне «ўсім па пяцсот», альбо, паводле меркавання міністра, сярэдні заробак у краіне за 2018 год павінен зменшыцца). Наўрад ці аб'явы на слупах расклейваюць тыя, хто атрымлівае больш за сярэдні заробак, хіба што ў іх згубіўся дарагі коцік ці сабачка. Але нават пры заробку ў 995 рублёў, каб выплаціць штраф у 100 базавых велічыняў, спатрэбіцца два з паловай месяцы пры ўмове, што чалавек не будзе есці, плаціць за кватэру, купляць лекі, аплачваць праезд у транспарце… Іншымі словамі, не будзе жыць. Дык ці адпавядае пакаранне злачынству?

Вось і ў выпадку з маёй сяброўкай. Ніхто не спрачаецца: парушыў – нясі пакаранне. Я распавяла пра гэты выпадак аднаму знаёмаму, і ён адрэагаваў: а што, усё правільна – яна паспрыяла алкагалізацыі падлетка, павінна несці адказнасць. Быццам лагічна, але, на мой погляд, тут воз пастаўлены паперадзе каня. Не сяброўка прадала падлетку алкаголь – і таму ён стаў яго ўжываць, а ён стаў яго ўжываць – і таму прыйшоў па яго ў краму. Гэта тое ж самае, што караць міліцыянта за зробленае злачынцам правапарушэнне.

Калі ўжо кожны, хто нанёс шкоду грамадству, павінен адказваць рублём, дык чаму гэта тычыцца толькі шараговых грамадзян? Напрыклад, нядаўна з самых высокіх трыбун прызналі, што сумнавядомы дэкрэт аб дармаедах, які дзейнічаў два з паловай гады, быў памылкай. Затрачаны вялікія дзяржаўныя сродкі, тысячы чалавек панеслі фінансавыя і маральныя страты, цяпер трэба выплачваць пакрыўджаным спагнаныя грошы… Страты для грамадства і дзяржавы відавочныя. Дык чаму б не накласці на тых, хто распрацаваў такі недарэчны і нават шкодны дакумент, а потым на працягу некалькіх гадоў з усіх прасаў трубіў пра яго карысць і неабходнасць, штраф у памеры 109 працэнтаў ад іх заробку, як у выпадку маёй сяброўкі? Гэта ж якая карысць будзе для бюджэту! Дык не – тыя ж самыя людзі распрацавалі новы варыянт дэкрэта і цяпер з тым ж імпэтам запэўніваюць у яго карысці і мэтазгоднасці.

Я свята веру: кожнае злачынства патрабуе пакарання. Але ўпэўнена: па-першае, гэта правіла павінна распаўсюджвацца абсалютна на ўсіх грамадзян краіны незалежна ад іх пасады, а па-другое, пакаранне павінна быць сувымерна са злачынствам і той шкодай, якую яно нанесла грамадству. А ставіць чалавека на мяжу выжывання за няцяжкае правапарушэнне – гэта таксама злачынства…

Аляксандра БАТУРЫНА.
Мінск.

ЧИТАТЕЛЬ – ЧИТАТЕЛЮ

Моя позиция

по шести вопросам, на которые не ответили В.Д.Молостову президенты России, Беларуси и Казахстана

Первый вопрос. Социализм принес больше вреда или пользы?

Мой ответ: больше вреда. Дряхлость царского режима позволила мировому масонству «накатить» на Россию кровавую Октябрьскую революции. Не успели высохнуть реки крови после революции, как другой дряхлый режим – Сталина с шайкой параноиков – вверг страну в новую кровавую бойню – войну с Германией. За этот период погибло около 50 миллионов человек.

Отдых для советских людей был кратким в эпоху Брежнева (застой).

Второй вопрос. Социализм в целом – это благо или трагедия для нашего народа?

Мой ответ: это трагедия для народа.

Однако здесь надо уточнить, что не все коммунисты несли зло и трагедию. Миллионы коммунистов были честными тружениками, платившими свои взносы в партийную кассу. В то же время прогнившая партийная верхушка за счет этих взносов и государственных средств поддерживала коммунистические партии Венесуэлы, Чили, Лаоса, Гондураса, Камбоджи, всего 42 стран, ориентируя их на мировую социалистическую революцию. Престарелые партийные вожди вводили советские войска в Чехословакию, Афганистан и погубили, по некоторым данным, более 40 тысяч человек.

Третий вопрос. Удалось ли коммунистам уничтожить эксплуатацию в социалистическом государстве или нет?

Мой ответ: нет.

Такой жестокой эксплуатации, какая была в отношении колхозников, не найти в мире. Это преступление против своего народа. Колхозники без паспорта – это жесточайшая эксплуатация и нарушение прав человека.

Четвертый вопрос. Мы сейчас живем в капиталистической или социалистической стране?

Мой ответ: не в той и не в другой.

А главное – нет по-настоящему демократических перемен.

Пятый вопрос. Эксплуатирует ли сейчас наше государство своих граждан?

Мой ответ: да.

И, пожалуй, жестче, чем другие постсоветские страны (республики). Главным механизмом эксплуатации граждан сделали контрактную систему. Несмотря на протесты независимых профсоюзов, многих граждан с активной жизненной позицией, государство не снимает с народа эту узду. Противоречат Конституции и Кодексу о труде договоры подряда, не дающие подрядчику прав на ежегодный отпуск и оплату больничного.

Шестой вопрос. Можно ли проводить параллель между социальным устройством нашего государства и скандинавских стран?

Мой ответ: нет.

В скандинавских странах самый высокий уровень жизни в мире (Норвегия). Там государство направляет на социальные нужды более 50 процентов бюджета. У нас бюджет «порезали» так, что на социальные нужды остались «рожки да ножки». Все социальные статьи урезаны. Вместе с тем министерствам-силовикам против прошлого года прибавили 19 процентов. Зато в космических масштабах увеличили на 2018 год резервный фонд президента, видимо, он направит его на повышение уровня жизни народа. Хотя это сомнительно, так как главным приоритетом на 2018 год названа подготовка к «Гульням-2019». Деньги пойдут на строительство ненужных гостиниц, на окончание строительства и ввод в эксплуатацию суперклиники для слуг народа.

В то же время тарифы на медобслуживание простых людей растут день ото дня. Поставить вместо зуба имплант и на него коронку ныне стоит 1500 рублей. Где взять такие деньги нищему пенсионеру или рабочему с зарплатой 300–400 рублей? Так что ни о какой параллели со скандинавскими странами и говорить не приходится.

В.М.ВОСКОБОЙНИКОВ, пенсионер.
Минск.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Чыноўнікі павінны згадаць праспект Скарыны

Мікалай Чаргінец прапанаваў перайменаваць вуліцу імя Фрунзе ў Мінску ў вуліцу імя Васіля Быкава. Аднак у Мінгарвыканкаме катэгарычна супраць гэтага, бо, маўляў, людзям, якія жывуць на гэтай вуліцы, "трэба пераафармляць усе дакументы".

Спрабуем мы дабіцца
(Нат генерал заклікаў!),
Каб вуліцу ў сталіцы
"Займеў" нарэшце Быкаў.
Але стаяць сцяною
Уладныя чынушы
І кормяць нас маною –
Такой, што вянуць вушы.
Гавораць:
– Мы не будзем
Прымаць такія меры:
Накладна вельмі людзям
Зноў афармляць паперы.
Ды знаем добра ўсе мы,
Дае падказку вопыт:
Пра нашыя праблемы
Іх не даймае клопат.
Не думалі й хвіліны,
Не скарысталі шалі,
Калі праспект Скарыны
"Перахрысціць" рашалі.
Дык іх спытаць упору:
Забылі вы, паяцы,
Што дрэннаму танцору
Перашкаджаюць яйцы?..

У смецце ўкінь «пальнь», для нас «палын» пакінь

У рэпертуары ансамбля "Сябры" з'явілася песня, у якой на беларускай мове спяваецца пра "горкую палынь". Але ж па-беларуску "палын" – мужчынскага роду…

Славутыя "Сябры" –
Ні кроплі не маню!
Ды што ні гавары,
А мовы чысціню
Захоўваць трэба ўсё ж.
Яе і так, на жаль,
Пускае ў нас пад нож,
Не ставячы і ў грош,
Улады вертыкаль.
Дык той жа, на каго
Раўняецца народ,
Павінен быць – ого!
Яму глядзіць у рот
Астатні просты люд,
Заўжды звярае ён,
Выносячы на суд,
Уласны лексікон.
І гэта, спевакі,
Вазьміце на кантроль.
Малюнак жа які?
Спявае Анатоль
"Пра горкую палынь"…
Ты ж Беларусі сын!
"Палынь" у смецце ўкінь,
Пакінь для нас "палын".

Бог мяне не падвядзе, калі буду я ў бядзе

Мітрапаліт Павел у чарговы раз здзівіў сваім пасажам. У адной з тэлепраграм ён заявіў: "Задача ўніятаў – сказаць, што ў нас адзін Бог. Прабачце, ды ў нас не адзін Бог… У вас свой Бог, таму што вы па-іншаму ў Бога верыце…"

Адкрыцці сыплюцца, бы з рога,
Як рэй вядзе мітрапаліт.
(Ён апантаны служка Бога
І ў веры цвёрды, як граніт.)
Давёў святар у раз чарговы,
Што Бог наогул не адзін,
Бо ўбіць ерэтыкі гатовы
У веру правільную клін
І правакуюць на дэбаты.
Найбольшыя ерэтыкі
Цяпер, канешне, уніяты.
Іх Бог інакшы, не такі,
Хаця і моляцца нібыта
Ісусу і цалуюць крыж.
Не бэсціце мітрапаліта –
Яго натхняе Той, Хто звыш!
Мітрапаліт у веры дока,
Святар – не нейкі гарлахват,
Бо ёсць жа неабвержны доказ,
Што іх, багоў, на небе шмат.
Узяць, напрыклад, бога Зеўса.
Вядомы ён з далёкіх пор!
І дзе цяпер? Куды ён дзеўся?
Не скажаш жа, што бог памёр.
Алах, Серапіс, Буда, Крышна
(Як трэба – болей напішу).
Яны вядуць змаганне ўвішна
За нашу кожную душу
І, можа, нават ладзяць бойкі,
І хтосьці мае бледны від…
Дык ёсць у словах сэнс глыбокі,
Што выказаў мітрапаліт!

* * *

Калі багоў і праўда многа,
Дык я, сябры мае, рашыў:
Бадай, свайго займею бога,
Каб ён прыйшоўся па душы.
(На ўвазе я не маю Буду,
І ні пры чым зусім Алах.)
Я на яго маліцца буду,
Калі, як кажуць, справы швах:
Нявыкрутка для ўсёй краіны
Ці сам у нейкае бядзе.
Я веру: ён, мой бог адзіны,
Ні ў чым мяне не падвядзе….

ІНТЭГРАЦЫЯ

Чарга ў Еўрасаюз вызначылася

Еўрапейская камісія апублікавала спіс тых краін, якія могуць быць прыняты ў Еўрасаюз у бліжэйшыя часы. Стратэгія датычыцца так званага рэгіёна Заходніх Балкан.

Першымі ў чарзе знаходзяцца Сербія і Чарнагорыя. Гэтыя краіны называюць "фаварытамі Еўропы". Але ж насамрэч яны першымі зрабілі ўсё, каб зблізіць уласнае заканадаўства з еўрапейскім. Апроч іх у спіс уваходзяць Македонія, Албанія, Боснія і Герцагавіна, а таксама часткова прызнанае Косава. Албанія і Македонія ўжо чакаюць пачатку перамоў з Бруселем, а Боснія і Герцагавіна і Косава акрэслены як магчымыя кандыдаты. Нагадаем, што Сербія атрымала афіцыйны статус кандыдата яшчэ ў 2012 годзе, а Чарнагорыя – нават у 2010-м. Само пашырэнне, хутчэй за ўсё, адбудзецца ў 2025 годзе. Вярхоўны прадстаўнік Еўрасаюза па пытаннях знешняй палітыкі і бяспекі Федэрыка Магерыні ўжо анансавала яго як "паваротны момант" і "рашэнне ў інтарэсах будучай Еўропы".

Зразумела, што пашырэнне Еўрасаюза на паўднёвы ўсход стане своеасаблівым адказам на выхад з яго Вялікабрытаніі. Сёння ў паспяховасці перамоў зацікаўлены не толькі балканскія краіны.

Застаецца галоўнае пытанне: як быць з Косавам? Пяцёра сённяшніх сябраў Еўрасаюза – Іспанія, Кіпр, Грэцыя, Славакія і Румынія – не прызнаюць Косава самастойнай дзяржавай. Таму, хутчэй за ўсё, пры падпісанні імі дамовы аб уваходжанні Сербіі ў склад Еўрасаюза можа быць зроблена агаворка, што яны вызнаюць адзіную Сербію ў яе афіцыйных межах.

Застаюцца і іншыя пытанні. Да Чарнагорыі – пытанне па барацьбе з карупцыяй, да Македоніі – па ўладкаванні праблемы з назвай (Грэцыя не хоча змірыцца з тым, што назва былой югаслаўскай рэспублікі супадае з назвай гістарычнай грэчаскай правінцыі). Таксама некаторыя еўрапейскія аналітыкі лічаць небяспечным для адзінай Еўропы і тое, што ў Чарнагорыі шмат нерухомасці належыць грамадзянам Расіі, а гэта значыць, што яны змогуць прэтэндаваць на грамадзянства ў Еўрапейскім Саюзе.

Беларусь пакуль ніколі не дэкларавала на афіцыйным узроўні сваё жаданне распачаць перамовы наконт уваходжання ў Еўрасаюз.

ПАЗІЦЫЯ

Італьянцы супраць расізму

10 лютага ў італьянскім горадзе Мачэрата прайшлі шматтысячныя дэманстрацыі пратэсту. Справа ў тым, што тыднем раней 28-гадовы ўраджэнец Італіі адкрыў стральбу па шасцярых афрыканцах, частка з якіх ужо атрымала прытулак у краіне, а частка чакала вердыкт улад. Тлумачачы матывы сваіх паводзінаў, італьянец сказаў, што пачуў па радыё інфармацыю пра забойства 18-гадовай дзяўчыны-італьянкі, якое нібыта здзейсніў выхадзец з Нігерыі. Пра стралка вядома таксама, што ён спрабаваў вылучыць сваю кандыдатуру на муніцыпальных выбарах 2017 года ад нацыянал-папулісцкай партыі "Ліга поўначы".

Мачэрата – невялікі гарадок з насельніцтвам не больш за 43 тысячы жыхароў. Пратэстуючы супраць збройнага нападу на мігрантаў, на вуліцы выйшлі, паводле дадзеных паліцыі, каля 30 тысяч чалавек. Маніфестацыя насіла цалкам мірны характар – у адрозненне, напрыклад, ад горада П'ячэнца, дзе мітынгі пратэсту супраць расізму ператварыліся ў сапраўдныя бойкі.

ЧУЛІ?

Сястра за брата

Сярод афіцыйных прадстаўнікоў Паўночнай Карэі на Алімпійскіх гульнях у Пхёнчхане знаходзіцца малодшая сястра лідара КНДР Кім Чэн Ына – Кім Ё Чжон. Яна лічыцца другой па ўплывовасці пасля брата асобай у краіне.

Пра яе вядома няшмат, але ж гэтага дастаткова, каб лічыць яе з'яўленне сярод алімпіёнікаў вельмі важнай падзеяй. Як і брат, Кім Ё Чжон скончыла школу ў Швейцарыі. У 2015 годзе яна выйшла замуж за сына сакратара Працоўнай партыі Карэі Чхвэ Рон-Хэ. Лічыцца, што свёкар Кім Ё Чжон выконваў шэраг важных дыпламатычных місій: у прыватнасці, у 2013 годзе ён вёў перамовы са старшынёй Кітайскай Народнай Рэспублікі Сі Цзіньпінам, пазней наведваў з працоўнымі візітамі Паўднёвую Карэю і Расію. У мінулым годзе брат прызначыў Ё Чжон членам палітбюро Працоўнай партыі і намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі Цэнтральнага камітэта. Таксама яна загадвае размеркаваннем фінансаў пасля смяротнага пакарання ў 2013 годзе свайго дзядзькі Чан Сон Тхэка.

Заходнія журналісты лічаць, што візіт Кім Ё Чжон можа вельмі станоўча паўплываць на адносіны паміж дзвюма Карэямі. Тым больш што першая інфармацыя абнадзейвае: Кім Ё Чжон перадала прэзідэнту Паўднёвай Карэі Мун Чжэ Іну запрашэнне ад свайго брата наведаць Пхеньян з афіцыйным візітам.

Нельга сказаць, што гэта нешта беспрэцэдэнтнае і надзвычайнае: паўднёвакарэйскія лідары ўжо двойчы наведвалі Пхеньян. Але ж справа ў агульным кантэксце: Кім Чэн Ын дэманстраваў дагэтуль дастаткова ваяўнічыя настроі. Злучаныя Штаты Амерыкі, напрыклад, вельмі скептычна ацэньваюць перспектывы развіцця мірнага працэсу паміж поўднем і поўначчу Карэйскага паўвострава. Гэтую насцярожанасць падзяляе і Японія. "Мы не павінны падманвацца ўсмешлівай дыпламатыяй КНДР", – папярэджвае галоўны сакратар Кабінета міністраў Японіі Ёсіхіда Суга.

ЧЕЛОВЕК ВСЕЛЕННОЙ

КОСМОС как частное дело Маска

Кто бы мог подумать лет двадцать назад, что космос перестанет быть уделом сверхдержав! И вот – такое время наступило! Финансовые, организационные и интеллектуальные возможности частной корпорации оказались вполне сопоставимыми с возможностями США и России. Новую «сверхдержаву» зовут Илон Маск.

Откуда он взялся?

Илон Маск родился в 1971 году в Претории (Южная Африка). Сын инженера-строителя и врача-диетолога, Илон в детстве имел одну страсть – чтение. Запоем проглотил две энциклопедии, но отличником и любимцем учителей не был. Дрался основательно, о чем свидетельствует сломанная во время одной из драк с ровесниками переносица. После развода родителей уехал к отцу, на стройках учился прокладывать электропроводку, устанавливать сантехнику, занимался кирпичной кладкой и столяркой.

В 10 лет он умел пользоваться компьютером, а в 12 продал за 500 долларов свою первую компьютерную программу. Это была игра. В моде были «звездные войны» – и в первой игре Илона Маска человеку нужно было победить инопланетян, чтобы спасти цивилизацию.

Мальчик мечтал о космосе.

Свои деньги

Он не просил у отца деньги. Он начал их зарабатывать. Он изучал конъюнктуру цен на акции, вкладывал свои деньги в ценные бумаги фармацевтической промышленности – там была быстрая отдача. И потом уехал в Канаду к родственникам – готовиться к учебе.

Учиться Илон Маск начал в Стэнфорде – крупнейшем американском частном университете, обслуживающем Кремниевую долину. Это у нас залогом развития технологий становится дыра в налоговом законодательстве. У них – университетское образование. Особенно полученное в университете, занимающем сегодня третье место в рейтинге США и третье место в мировом рейтинге высших учебных заведений.

26-летний парень вместе с братом в 1996 году основал компанию Zip2. Они не были детьми Рокфеллера, поэтому могли рассчитывать исключительно на собственный потенциал. Через два года компанию купили за 308 миллионов долларов. Доля Илона составила всего 22 миллиона.

Маск основал новую компанию – X.com. Она занималась разработкой программного обеспечения. Молодой менеджер свято верил в простейшие правила арифметики: один плюс один непременно дает два. Он видел, как такие же студенты или вчерашние студенты, как он, основывают компании и предлагал им консолидировать свои усилия.

Так его X.com слилась с Confinity. Обе фирмы занимались разработкой электронных платежных систем. У Confinity была «дочка», которая специализировалась на этом, – PayPal. Маск настаивал на том, чтобы новые партнеры отказались от разработки самостоятельного проекта PayPal. С ним не согласились, но стратегия развития проекта, предложенная Маском, оказалась правильной. В 2002 году за свои 11,7% акций объединенной компании Маск получил 175 миллионов долларов.

На эти деньги он основал новую собственную компанию – SpaceX.

Читатели фантастики

Он продолжал мечтать о космосе. Его увлечением стала фантастика, а кумиром – уроженец Климовичского уезда Гомельской губернии Айзек Азимов. Маск читал книги Азимова, а его фирма разрабатывала ракеты-носители и системы аэрокосмической навигации.

Частная фирма. Без копейки государственных капиталовложений.

Кстати, Стэнфорд Илон Маск так и не окончил. Вы скажете: «Фантастика!»

Никакой фантастики. Просто у него не было времени защитить диплом. Он занимался делом. Он развивал SpaceX.

В 2002 году Маск нашел еще одну сумасшедшую поклонницу фантастики – инженера Гуинн Шотуэлл. Эта блондинка занимала неплохую должность – работала в Microcosm Inc., которая строила воздушные челноки, и отвечала в корпорации за развитие бизнеса. Она ушла к Маску и стала седьмым (!) сотрудником его фирмы. В качестве вице-президента она подписала 50 контрактов на запуск ракеты Falcon на сумму в 5 миллиардов долларов. В 2017 году она стала президентом фирмы, душой которой продолжал оставаться Илон Маск.

Все было просто. Он окружал себя людьми, которых считал умнее себя, верил им и работал с ними.

А в 2010 году компания Маска и Шотуэлл стала первой частной компанией в мире, запустившей на орбиту космический корабль и вернувшей его на Землю.

Частной. Не государственной.

Мир должен измениться

Илон Маск продолжал читать.

Его любимый Айзек Азимов утверждал: человечество достигло точки, за которой оно не может позволить себе роскошь вражды. Только мир и сотрудничество. Нельзя воевать за новые территории на Земле – нужно осваивать космос. Мир должен измениться в лучшую сторону, иначе он исчезнет.

В январе 2016 года Илон Маск заявил на инвестиционном форуме в Гонконге, что на 2020–2025 годы он планирует полет на Марс. Он обрисовал просто фантастическую картину: ракета должна перестать быть роскошью, ракетные двигатели должны позволить людям достигать любой точки на собственной планете в считанные минуты.

Некоторые сочли его сумасшедшим.

Но Илон Маск уже менял мир.

В 2003 году была основана компания Tesla, названная так в честь другого человека, в свое время казавшегося безумцем, – серба Николы Теслы, занимавшегося созданием электромобиля. Тесла умер за шестьдесят лет до основания компании, названной его именем, – в 1943 году. В 2006 году компания представила первую модель своего электромобиля.

Стало понятно, что зависимость мира от добычи нефти имеет все шансы значительно уменьшиться. За два года, с 2015-го по 2017 год, производство, например, электротягачей выросло в два раза.

Теперь если кто-то и смеялся над безумцем Маском, то сдержанно: когда-то смеялись и над разработками горючих сланцев, но цена на нефть падала по мере роста объемов их добычи.

Автомобильно-бензиновое лобби почувствовало опасность. Суды начали ограничивать объемы продаж автомобилей Tesla, аргументируя это тем, что фирма… является монополистом!

Илон Маск улыбнулся. Мир все равно изменится.

Космос менеджеров

6 февраля 2018 года ракетоноситель Falcon Heavy вывел на орбиту груз весом 64 тонны. Себестоимость вывода на орбиту одного килограмма составила при этом всего 1,5 тысячи долларов – что ниже аналогичного показателя у США, России и Евросоюза. При этом все 18 запусков ракетоносителей Илона Маска, предпринятые в 2017 году, были успешными.

Доля запусков фирмы Маска составила таким образом 45% от общего числа запусков в минувшем году. Доля Евросоюза составляет 40%, доля России – 15%.

Частное лицо в космической сфере оказалось могущественнее сверхдержав. Илон Маск назначил полет на Марс на 2022 год – дата будет конкретизирована чуть позже.

Никто уже не смеется.

Комментируя полет 6 февраля 2018 года, один из представителей российской авиакосмической отрасли оценил его как рекламный трюк: на борту космического корабля был электромобиль Tesla. Маск никак не ответил: он собственник корабля, и его право решать, что именно отправлять в космос. Тем более что это все равно дешевле российских запусков. Зато в электромобиле сидел манекен и слушал песню Дэвида Боуи. Правда класс?

В политику Илон Маск демонстративно не вмешивается. Правда, в декабре 2016 года он согласился войти в экономический совет при новом президенте США Дональде Трампе. Но в июне 2017 года Маск объявил о том, что выходит из совета: он не разделяет уверенности Трампа, что всемирное потепление – это миф. Трамп воздержался от комментариев.

Новый этап космической эры

Была эра мечтателей. Кибальчич рисовал в камере для смертников свои проекты, Циолковский писал никому не понятные книги.

Была эра конструкторов и героев. Имена Королева и Гагарина стали ее символами.

Наступила эра менеджеров. Человек с феноменальной памятью, запомнивший со второго прочтения несколько томов «Британники», сумевший заработать деньги, не потерять их, организовать гигантское производство без опоры на государственные ресурсы победил две сверхдержавы в космической гонке. На мировой экономической и технологической карте появился новый континент – Илон Маск.

Теперь Маски правят космосом.

Мне кажется, я доживу до первых шагов человека на Марсе.

Федор КОНСТАНТИНОВ.

У ДВУХ СКАЗАХ

У амстэрдамскім Квартале чырвоных ліхтароў турыстам забаранілі глядзець на шкляныя вітрыны, у якіх прастытуткі рэкламуюць свае паслугі. Штрафаваць будуць экскурсаводаў, якія павінны назіраць, каб турысты стаялі да вітрын спінай.

* * *

Дональд Трамп забараніў друкаваць дакладную, падрыхтаваную прадстаўнікамі дэмакратычнай меншасці Кангрэса, аб магчымым умяшальніцтве Расійскай Федэрацыі ў працэс прэзідэнцкіх выбараў у ЗША. З пункту гледжання прэзідэнта, дакумент утрымлівае сакрэтныя звесткі.

* * *

У Аўстраліі сур'ёзнай праблемай становіцца чалавечая адзінота. Згодна з апошнім перапісам насельніцтва, больш за чвэрць хатніх гаспадарак утрымліваюць людзі, якія не маюць сям'і.

* * *

Вялікага сярэднявечнага таджыкскага паэта Рудакі пераклалі на штучную мову эсперанта, якую, як вядома, прыдумаў былы гродзенец – урач Лазар Замянгоф. Зрабіў пераклад пенсіянер, былы прафесар матэматыкі з Акадэміі навук Таджыкістана Фірдаўс Шукураў.

* * *

Міністр замежных спраў Польшчы Яцак Чапутовіч заявіў падчас супольнай з яго эстонскім калегам Свенам Міксарам прэс-канферэнцыі, што Польшча і Эстонія будуць патрабаваць на бліжэйшым саміце НАТА больш важкіх гарантый бяспекі. Напярэдадні саміту, запланаванага на ліпень у Брусэлі, у чэрвені адбудзецца таксама сустрэча "будапешцкай дзявяткі", на якой лідары так званай "новай Еўропы" абмяркуюць ступень знешняй пагрозы, каб удакладніць агульную пазіцыю.

* * *

Парыжскі суд працягнуў папярэдняе зняволенне расійскага дысідэнта Пятра Паўленскага, які называе сябе мастаком, на бліжэйшыя чатыры месяцы. Арышт быў выкліканы тым, што Паўленскі і ягоная сяброўка Аксана Шалыгіна падпалілі фасад аддзялення Нацыянальнага банка Францыі на плошчы Бастыліі, абвясціўшы гэта перформансам.

* * *

У Фларэнцыі падчас пракладкі трамвайных ліній выпадкова быў знойдзены старажытны рымскі некропаль, які адносіцца спецыялістамі да першага стагоддзя нашай эры. Гісторыкі лічаць, што там былі пахаваны вельмі заможныя людзі: знойдзена шмат каштоўных рэчаў, якія клаліся ў магілы разам з нябожчыкамі.

* * *

Падчас наведвання сталіцы Палесцінскай аўтаноміі Рамалы прэм'ер-міністр Індыі Нарэндра Модзі назваў першага кіраўніка Палесціны Ясіра Арафата адным з найвялікшых сусветных лідараў. Гэта выклікала гучны рэзананс у ізраільскіх медыя.

НА СВЯЗИ – КИЕВ

Следствие судебной недореформы

Несколько дней назад опальный Михаил Саакашвили провел очередную демонстрацию – «Марш за будущее». На этот раз под своими знаменами он собрал примерно 7–8 тысяч человек.

Лейтмотивом этого мероприятия стало требование отставки президента Украины Порошенко. Два «заклятых друга» – Михаил Николозович и Петр Алексеевич – в отношениях между собой избрали стратегию полного репутационного взаимоуничтожения, не особо выбирая методы и не соблюдая никаких приличий. Что, безусловно, не идет на пользу Украине. Но обратного пути уже нет, последнюю возможность найти компромисс и снизить накал страстей своими руками по совету ушлых аппаратчиков уничтожил не кто иной, как сам Порошенко, опубликовав личное письмо Саакашвили, написанное по просьбе западных дипломатов накануне новогодних праздников.

Вероятно, Петр Алексеевич посчитал, что такого рода письма, адресованные ему оппонентом, – признак слабости. Пришло время окончательно дожать ситуацию до победного конца.

Сейчас против Саакашвили и его сторонников используется весь комплекс репрессивно-административных мер, который пока еще в состоянии задействовать президент. За последнее время Михаил Саакашвили проиграл два суда.

5 февраля Киевский апелляционный административный суд подтвердил решение Окружного административного суда Киева, который отказался **признавать незаконным решение** управления Государственной миграционной службы об отказе в предоставлении Саакашвили статуса лица, нуждающегося в дополнительной защите. 6 февраля схожий иск отклонил Окружной административный суд Киева.

Тенденция, в принципе, очевидна: в так называемом правовом поле оппозиционный политик практически полностью проигрывает власти. Но не потому, что в Украине царит верховенство права в суде, а юридические доводы адвокатов никчемны. Как раз наоборот. На сегодняшний день суды в Украине достаточно коррумпированы и при принятии своих решений руководствуются либо «телефонным правом», либо размером взятки, либо давлением улицы. На этой неделе давление улицы оказалось не настолько сильным, чтобы изменить заготовленные решения судей.

А решения судей в Украине действительно вызывают удивление. С одной стороны, они отпускают сотрудников милицейского спецназа, безосновательно использовавших огнестрельное оружие, что стало причиной многочисленных жертв во время оппозиционных акций в феврале 2014 года. А с другой – засуживают на полную катушку украинских военнослужащих, применявших оружие фактически в боевой обстановке в ходе необъявленной российско-украинской войны. Парадокс? Да нет, просто судебную систему реально никто не реформировал.

Для примера: со слов Генерального прокурора Украины Юрия Луценко, из задержанных в 2017 году на взятках 9425 человек осуждены только 1692, из них реальные сроки получили 107. И все потому, что судьи назначают сроки меньше нижнего предела допустимого наказания, несмотря на то, что с 2015 года в коррупционных преступлениях Верховная Рада запретила судьям применять такого рода решения.

Но, в принципе, это полностью отвечает запросам политических элит Украины. Вероятно, они считают, что рано или поздно большинству из них это может позволить избежать возможного наказания. Но такая ситуация откровенно нервирует партнеров из западных стран. Они видят, что проходящая судебная реформа к позитивным переменам не ведет. Поэтому продолжают настаивать на создании независимого антикоррупционного суда, имеющего достаточно полномочий в принятии решений, основанных на верховенстве права.

Какие только уловки не придумывают украинские политики, чтобы не допустить создания в стране независимого суда! То они ссылаются на то, что ни в одном цивилизованном государстве нет антикоррупционного суда, забывая при этом, что все суды в этих странах по своей сути независимы и антикоррупционны. И как показатель – отсутствие в этих странах такого уровня коррупции, какой есть в Украине.

То, пытаясь заболтать проблему, они просят западных партнеров об отсрочке в принятии закона о суде до избрания нового состава парламента. Когда и это предложение не проходит – пытаются создать такой закон, который позволит оставить массу лазеек коррупционерам избежать справедливого наказания.

Возможно, последние заявления представителей Госдепа США, Евросоюза, Всемирного банка, Международного валютного фонда поставят крест на такого рода потугах украинского политического бомонда. Совсем скоро мы об этом узнаем. На ближайших заседаниях Верховной Рады начнут обсуждать принятие Закона об антикоррупционном суде. А тем временем в Казахстане британские судьи возглавят новый суд.

Александр ЦЫНКЕВИЧ, собственный корреспондент газеты «Народная Воля» в Украине.

P.S. Как стало известно перед отправкой этого номера газеты в типографию, вчера Саакашвили был задержан сотрудниками Пограничной службы Украины. Не исключено, что все идет к выдворению – говорят, в Польшу.

ПРЫВАТНАЕ ЖЫЦЦЁ

Алена Танкачова збіраецца ў мінскую оперу

На 24 лютага вядомая праваабаронца мае квіток на оперу "Тоска" ў Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі. Тры гады Алена Танкачова пражыла ў Вільнюсе – ёй было забаронена вяртацца ў Беларусь.

Нагадаем, што 5 лістапада 2014 года УУС Першамайскага раёна Мінска прыняло рашэнне аб высылцы Алены Танкачовай з краіны на тры гады на падставе нібыта адміністрацыйных правапарушэнняў. У лютым 2015 года Алена пакінула тэрыторыю Беларусі – паляцела ў Калінінград, а адтуль праз нейкі час перабралася ў Літву. Праваабаронца і юрыст, якая мае расійскае грамадзянства, але амаль усё жыццё пражыла ў Беларусі, спрабавала абскардзіць гэтае рашэнне. Алена некалькі разоў звярталася з пісьмовым зваротам да міністра ўнутраных спраў **Ігара Шуневіча** – прасіла, каб ёй скарацілі тэрмін забароны на ўезд у Беларусь. На жаль, безвынікова.

Алена Танкачова не толькі вывучала ў Вільнюсе літоўскую, але і ўдасканальвала англійскую мову, а яшчэ паступіла ў магістратуру для замежных студэнтаў Вільнюскага ўніверсітэта. *"Гэта добрая магчымасць паглядзець на еўрапейскую ўніверсітэцкую школу і абнавіць веды па еўрапейскім праве"*, – гаворыць Алена.

"Напрыканцы месяца буду спрабаваць вярнуцца ў Мінск, – распавяла **Алена Танкачова** "Народнай Волі». – *Паводле інфармацыі Міністэрства ўнутраных спраў, забарона на ўезд у краіну ў мяне заканчваецца 21 лютага. А 24 лютага я запрошана на прэм'еру ў Оперны тэатр. Буду вельмі рада паслухаць "Тоску", тым больш што кажуць, што оперная трупа апошнім часам радуе ўсё больш і больш..."*

Марына КОКТЫШ.

ТРАГЕДЫЯ

МНС Расіі завяршыла выратавальную аперацыю на месцы крушэння Ан-148

МНС Расіі завяршыла выратавальную аперацыю на месцы крушэння пасажырскага самалёта Ан-148. Аперацыя са стадыі пошукава-выратавальнай перайшла ў пошукавую, паколькі ўсе, хто знаходзіўся на борце, загінулі. Асноўныя пошукавыя работы на месцы крушэння самалёта могуць быць завершаны на працягу сямі дзён. Як паведамлялася, пасажырскі самалёт разбіўся ў Падмаскоўі 11 лютага. На борце самалёта знаходзіліся 65 пасажыраў і 6 членаў экіпажа.

ПА-ЗА ГУЛЬНЁЙ

Перамагла і… прайграла

*Учора на Алімпіядзе-2018 беларускую канькабежку **Марыну Зуеву** дыскваліфікавалі пасля фінішу на дыстанцыі 1500 метраў.*

У забегу наша суайчынніца спаборнічала з кітаянкай **Цьянь Руінін** і на фінішы крыху апярэдзіла саперніцу. Аднак потым суддзі анулявалі вынік Зуевай.

Падчас дыстанцыі пры спробе змены дарожак спартсменкі злёгку сутыкнуліся, але працягнулі бегчы. Вінаватай у сітуацыі прызналі Зуеву, таму яе дыскваліфікавалі за парушэнне правілаў змены дарожак.

У мінулую суботу Марына Зуева заняла 11-е месца на дыстанцыі 3000 метраў.

У СОСЕДЕЙ

Счета за отопление – суммы отличаются в разы

В декабре 2017 года стоимость отопления в типовых неутепленных многоквартирных домах, в которых живет большинство жителей Литвы, составляла в среднем 62,7 евро.

Меньше всего за отопление в декабре платили жители новых многоквартирных домов, где за квартиру площадью 60 кв. м платили около 23 евро.

Больше всего за отопление в декабре заплатили жители самых неэкономичных многоквартирных домов. Жители таких домов за квартиру площадью 60 кв. м заплатили около 89 евро, а некоторые 140 и больше.

По данным Литовской ассоциации поставщиков тепла, счета, полученные жителями за декабрь 2017 года, были похожи на те, что были в декабре 2016 года.

В декабре 2017 года средняя температура во время отопительного сезона составила +0,5 градуса, а в декабре 2016 года – около -0,6 градуса.

Суммы в счетах за отопление в новых и реновированных домах и в неэкономичных старых домах отличались в 9 раз.

В Литве около 700.000 квартир с центральным отоплением. Около 118.000 квартир находятся в старых и очень неэкономичных домах.

Еще около 409.000 – в старых неутепленных домах, построенных в советское время.

Около 47.000 квартир находятся в частично модернизированных домах, около 71.000 квартир находятся в полностью обновленных домах.

Еще около 57.000 квартир находятся в новых домах, построенных после 1993 года.

СЕРЬЕЗНЫЙ РАЗГОВОР

ПИТЬ ИЛИ НЕ ПИТЬ?

Кто виноват в том, что многие люди спиваются, теряют работу, распадаются семьи, а дети при живых родителях попадают в приюты?

Встреча с подростками

Иду в магазин. Издали вижу: возле магазина околачивается какой-то человек. То одного прохожего остановит: тот отмахивается от него. То другого: этот шарахается в сторону. То третьего… Подумалось: наверное, бомж собирает копейки на бутылку.

Приближаюсь к незнакомцу. Да никакой это не бомж. Юноша! Красивый, хорошо одетый. Но чем-то обеспокоенный.

– Дядя, пожалуйста, возьмите мне бутылку водки. Вот деньги, – просит он меня.

– А ты что, сам не можешь взять? – решил я подзавести пацана (на вид ему лет 15–16).

– Пробовал. Продавщица посмотрела на меня и говорит: «А паспорт у тебя есть?» Отвечаю: нет.

– Ну, тогда попросил бы пива, – продолжаю «раскручивать» парня. – Или «соточку» водки. Или «двухсоточку». Такие бутылочки в магазине есть. Может быть, и сжалилась бы продавщица. А то сразу: давай бутылку! Не много ли для тебя? От такой дозы с ног свалишься и попадешь в милицию.

– А я не один буду пить. Вон возле дерева стоит мой дружок-одноклассник. На двоих, думаю, нормально будет. Вечер впереди, так что рассосется.

– Домой придешь пьяный, что тебе скажут родители?

– Они в разводе. Папа с нами не живет. А мама сегодня в гостях.

– Ну, а повод-то какой у тебя сегодня пить?

– Друг сагитировал. Поссорился он с подругой, хочет душу успокоить…

– Позови-ка его сюда.

Парнишка помахал рукой, позвал: «Вадик!» – и такой же худощавый, как мой собеседник, подросток нехотя подошел к нам.

– Как учишься в школе? Колы-двойки получаешь?

Если парня интересует спиртное, то о девятках и десятках, которые получают сегодня в школе прилежные ученики, и речи быть не может.

– А почему это вас интересует? Серега, ты его просил, чтобы он бутылку взял?

– Просил, – ответил мой знакомец Сергей. – Не хочет. Говорит, что детям спиртное пить нельзя.

– Думаете, если вы нам бутылку не возьмете, то мы ее никогда и не достанем, – по-взрослому цинично усмехнулся Вадик. – Постоим еще немного возле магазина, будет идти какой-нибудь алкаш – он-то нам и поможет. А мы ему за это или рублик дадим или в стаканчик немного отольем.

Дело серьезное. Хотел было я уйти, но тут же понял: действительно, алкоголики могут «помочь» детям. Надо и Вадику, и Сергею объяснить, что такая «помощь» рано или поздно обернется для них бедой.

– Чьи деньги? – спрашиваю у ребят.

– Наши, мы сбросились по пятерке. Семь рублей – на водку, а три – на закуску.

– Учитесь в школе, надо полагать, в колледже. А кем хотите быть?

– Вот закончим учебу, тогда и будет видно.

– Ну а все-таки? Врачами, может быть, мечтаете стать? Или бизнесменами? Сейчас это модно. Будете много денег иметь. У вас появятся хорошие друзья, красивые девочки. А если вам в ваши-то годы нужна водка, то… место грузчика в какой-нибудь захудалой конторе или дворника в домоуправлении гарантировано. Придет время – оно и определит, кто кем станет. Верно?

Разговор взрослого человека с, по сути дела, детьми кажется несколько странным. Возможно, и неуместным. Но, как я понял, он ребят заинтересовал. Вадик подал мне руку и сказал:

– Извините, что мы вас побеспокоили.

О! Оказывается, не все потеряно: совесть у ребят заговорила. Попрощавшись с ними, я зашел в магазин, купил кое-что и направился домой. При выходе из магазина не увидел на прежнем месте ни Вадима, ни Сергея. Где же они? Смотрю, идут в сторону автобусной остановки…

«Не учите, как нам жить…»

Возвращаюсь с работы домой в двенадцатом часу ночи. Впереди на узком тротуаре стоят девушки, болтают, курят. Обойдя их, за спиной слышу цокот каблуков и веселый такой голосок:

– Дяденька, не найдется ли у вас пару сигарет?

Ничего себе! Сигареты сигаретами, ну а запах-то спиртного откуда? И выглядит эта совсем юная особа вполне прилично.

Я некурящий. Но для приличия пошарил по карманам и сочувственно сказал:

– Извините, нет ничего. А, кстати, какие сигареты вы курите?

– Мне все равно какие. Я недавно начала курить. Подружки курят, ну и я с ними заодно.

Хотелось разговорить девушку, поэтому начинаю «втягивать» ее в разговор.

– А я недавно бросил. Что-то кашель начал меня мучить. Врач направил на рентген и, посмотрев снимок, сказал: «Хочешь жить – бросай курить. У тебя проблема с легкими». И показал мне снимок. Когда я увидел на нем темное пятно, то понял: надо с этой глупой привычкой кончать. Здесь же, в поликлинике, достал из кармана недокуренную пачку, смял ее и, сжав зубы, бросил в урну. С тех пор вот и не курю. А вам-то зачем это курево?

– Хотите напугать меня? Не надо. Все подружки курят – и ничего страшного. Через легкие дым я не пускаю. Просто хочется подымить. Особенно в компании парней. Это круто! Вы пожилой человек, вам нас, молодых, не понять. Вот выйду замуж и брошу все эти дурацкие привычки.

– Вино и водку тоже?

– Это вряд ли. Все люди пьют…

Разговор у нас затянулся. К нам подошли две девушки, которые стояли в стороне. Одна из них (вскоре я понял, что она изрядно выпившая) бесцеремонно заговорила:

– Наверное, этот мужичок тебе понравился, поэтому так долго с ним болтаешь. Он, я понимаю, не курит, а нам курить хочется. Пойдем туда, где людей много ходит. Там мы и встретим того, кто нам нужен.

– Девочки, этот дядя хочет меня отговорить, чтобы я не пила и не курила, – сказала моя собеседница.

– А сам-то в молодости, наверное, ого как пил и курил! – игриво захихикала самая рослая из подружек.

– Угадали! И пил, и курил. Но до поры до времени, пока не понял, к чему это может привести. С куревом завязал. А вот с выпивкой – нет. Надо знать, сколько, где и с кем можно выпить, чтобы утром не было стыдно вспоминать, кому что говорил и как вчера до дома добрался. Такого со мной никогда не было и не будет. Просто надо знать свою норму.

– Дядя, мы все это знаем. Не учите, как нам жить. Ничего страшного: пока мы молодые, будем пить и курить. А появятся у нас семьи, обзаведемся детьми – тогда начнется другая жизнь…

Так рассуждают в молодости многие. А что получается на самом деле? Одна моя одноклассница после школы пила, курила. К советам мамы и бабушки не прислушивалась. Однажды по пьянке связалась с бандитами. Они быстро «прибрали ее к рукам». Вместе с ними воровала, грабила, помогала убивать людей. А как же – такая распутная жизнь требовала много денег. Попались однажды на краже: посадили всех в тюрьму. Вышла – на работу никто не берет, да и специальности-то никакой нет. Поработала какое-то время уборщицей – и опять в тюрьму, на этот раз за разбой. А потом еще раз в тюрьму. Потом еще раз… И вот финал – хорошей, счастливой жизни она и не видела. Состарилась, и когда-то бывшая красавица, а теперь – никому ненужная старушка оказалась в интернате для бывших зеков. Не верите? Кому нужно, дам ее адрес, езжайте к ней, поговорите. И далеко ехать не надо, этот интернат находится в Оршанском районе.

Ничего не выдумываю. И не пугаю молодых людей, которым от безделия так хочется выпить и закурить. Хочется козырнуть перед друзьями и подружками: вот, мол, какой я крутой, какая я клёвая! А вы, мамины сыночки и доченьки, послушные дети, кроме своих книг и компьютеров, ничего не знаете и не видите. Так и пройдет у вас бесследно молодая жизнь, под старость нечего будет вспомнить, рассказать своим детям и внукам.

Какое заблуждение! Какие наивные рассуждения! Где вот такие «умные» мысли могут родиться? В семье? В школе? В общении с друзьями? На улице в общении с алкашами и развратниками? Где – уму человеку догадаться нетрудно.

Такие мысли, как зараза, вселяются в умы и сознание наших детей. Становятся убеждением подрастающих людей. [illegible] «Живу в свободной стране, вы мне не указ. Я же взрослый – что хочу, то и делаю».

Кто виноват?

[illegible] Что теперь делать? Время от времени в средствах массовой информации возникают разговоры о вреде курения и, скажем более официально, злоупотребления алкогольными напитками. Чего только не предлагают «выступающие»! И ограничить выпуск водки. И понизить в напитках градус алкоголя. И запретить продажу всякого «дурмана» в утренние и вечерние часы. А один из руководителей ЦК КПСС в советское время (кто постарше – помнит) – всем известный тогда товарищ Лигачев – попробовал внедрить в массы «сухой закон»: нигде и никому, ни по какому поводу не разрешалось употреблять вино, водку, коньяк. Представьте себе свадьбу, день рождения, юбилей, другие торжества, а на столах только лимонад, минеральная вода, фруктовые соки и клюквенный квас. И на этом фоне – хвалебные речи, добрые пожелания, сухие улыбки.

Но люди есть люди. Их не обманешь и не проведешь. Организаторы таких мероприятий выставляли на столы бутылки из-под минеральной воды, в которых находилась водка. И свадьба пела и плясала. И свадьбе не было конца.

Недолго просуществовал этот «сухой закон». Чего только люди не придумывали! Пили всякую гадость, подрывая здоровье. А некоторые, отравившись, раньше времени уходили в мир иной.

Не зря говорят: время все расставит на свои места. В Молдавии еще во времена СССР начали возрождать виноградные сады, которые во время «сухого закона» вырубили. Опять заработали ликеро-водочные заводы. Опять в магазинах появилось спиртное. Алкоголиков меньше не стало. Но больше стало «пьяных» преступлений, увеличилось количество разводов, многие дети осиротели. Кто в этом виноват? Как ни странно, кое-кто в пьяном разврате людей винит… государство. Например, читатель «Народной Воли» Роман Кузьмицкий, который выступил в газете в декабре прошлого года, считает, что *«нацыя співаецца, і дзяржава гэтаму спрыяе»*. Не согласен. При чем тут "дзяржава"? Выходит, если я в государственном магазине купил семенные клубни и на даче вырастил хорошую картошку, а воры ее выкопали и унесли, то государство этому способствовало? Каким образом? Если говорим об алкоголе, то оно его изготовило, магазин его продал, а кто-то этот напиток купил и по пьяни что-то натворил. Ну и что, государство виновато? Если мне по какому-либо поводу нужна бутылка водки, то я в любое время, пока работает магазин, могу купить то, что мне нужно. Спасибо за это государству, ни в коем случае я не могу его в чем-то обвинить или упрекнуть. Если бы не было спиртного в магазине, я искал бы его черт знает где и [illegible]

[illegible] *«І, вядома ж, з культурай, сямейным выхаваннем у нас нелады. Каб дзеці вырасталі і вялі цвярозы лад жыцця, у іх перад вачыма павінен быць прыклад бацькоў»*.

За одним столом…

Вспоминаю деревню, где я родился и жил до армии. Это даже не деревня, а глухая малюсенькая деревенька, всего-то 60 домов. Ни магазина, ни детсада, ни школы, ни отделения связи. [illegible] Водку люди в городе не покупали. У многих были свои самогонные аппараты, поэтому проблем с алкоголем у нас в деревне не было. Люди пили по поводу и без повода. Пили открыто, никого не стесняясь. И не боялись: если нет ЧП, то и милиция у нас никогда не появлялась. В таких вот условиях, как сейчас я понимаю, и зарождались пьяницы и алкоголики. Никакое государство этому не «спрыяла». Его не очень-то интересовало, как там, в небольшой деревне, живут люди.

Вот вам конкретная картина «приобщения» ребенка к алкоголю. За одним столом, рядом со взрослыми, сидят дети – ужинают. [illegible] Наливают взрослые себе, и, смотрю, подставляет стакан и старший сын хозяев. Нет, никто не делает ему замечание. Просто наливают чуть-чуть меньше, чем взрослым.

Как вспомню, не по себе становится. Чтобы вот так, не осознавая, чем и когда все это может закончиться, родители фактически подталкивали сына к пропасти! И так раз за разом, а потом, когда Мишка вырастет и по дурацкой пьяни кого-нибудь пырнет ножом и сядет в тюрьму, будет мать лить горькие слезы и во всем винить государство, которое… «спрыяе» пьяницам и хулиганам?

Ни я и никто из моих родственников в тюрьме не сидел. Никто из нас не стал алкоголиком или хотя бы пьяницей. В семье не было того, что могло бы к этому привести. Не припомню случая, чтобы мы, подростки, находились за одним столом со взрослыми, когда те по какому-то поводу поднимали рюмку-другую. Я попробовал спиртное уже повзрослевшим.

Семейный урок

У меня два взрослых сына. Алкоголь их не волнует, они к нему равнодушны, как и к сигаретам. А ведь могло быть иначе, пусти мы с женой это дело на самотек. Разреши им после уроков болтаться где угодно и сколько угодно. А главное – с кем угодно. Появилось у меня свободное время – с детьми дома что-то пилим, точим, стругаем… Как же, в доме растут мужчины – в жизни им все может пригодиться. Чему-то не могу научить сам – отправляю детей в какие-то кружки, секции по интересам. Там их плохому не научат. Жаль только, что в государстве нет такого заведения для молодежи, где бы учили… как нужно правильно пить алкогольные напитки, чтобы не пьянеть; курить, чтобы не привыкнуть к табаку; быть крутым, чтобы не оказаться за решеткой. [illegible]

Приведу конкретный пример. Старший сын уже подрос, и у него стал проявляться интерес к спиртному. Приходят к нам гости, выпиваем, разговариваем. Всем наливаю водку, а ему – минеральную воду. Жена говорит: налей и ему чуть-чуть. Нет, говорю, он еще не взрослый, не положено. Подрастет – тогда другой разговор.

И вот сын стал совершеннолетним, получил паспорт, пришел домой. «Накрывай стол, – говорю жене, – это событие надо отметить». Накрыла. Сидим, молчим. Жена говорит мне: «Открывай бутылку». «Нет, – отвечаю я, – сегодня бутылку будет открывать он… сын. Он теперь взрослый». «А кто будет разливать?» – спрашивает. «Виновник события», – отвечаю. – Мне налей полрюмки». «А сколько мне?» – спрашивает сын. «Сколько хочешь, столько и наливай». Жена налила себе фужер вина. Поздравили сына, выпили. Сын спрашивает: «А еще пить будем?» «Конечно, – ответил я. – Мне больше не надо, а себе наливай сколько хочешь, ты же взрослый теперь…»

За вечер сын выпил три рюмки. Смотрю, его стало покачивать. Еще бы, впервые приложился к алкоголю. Говорю жене: «Отведи его в спальню, пусть отдохнет».

Утром спрашиваю у сына: «Ну, как самочувствие?» И слышу в ответ: «Что за гадость эта водка! Больше никогда ее пить не буду».

Молодец! И не пьет ее никогда. Даже после получения диплома в университете (повод-то какой!) пришел домой совершенно трезвый. «Что-то у тебя даже ни в одном глазу», – пошутил я. «Мне и без водки было хорошо. Зачем пить?».

«Смотрю, по ее щекам, как горошинки, скатываются слезы…»

Однажды, находясь в командировке во время жатвы, я спросил у сельских механизаторов, есть ли среди них пьяницы и алкоголики, проявляют ли интерес к спиртному их дети. Ответы были разные. Кто-то сказал, что «закодировался» и теперь не пьет. Кто-то ответил: пью, но дозу свою знаю и ничего плохого в этом не вижу. Кто-то вспомнил тех, кого к жатве не допустили, – они перед бутылкой устоять не могут. А механизатор средних лет, улыбчивый такой, с удовольствием рассказал о том, как он пил беспробудно, курил по пачке сигарет в день. Дело уже доходило до развода.

– Но вот, – рассказал он, – прихожу домой навеселе, переступаю порог и вижу – передо мной стоит моя младшенькая, Катя, мой милый ребенок, ей четыре годика, и просит меня: «Папочка, не пей больше и не кури! Папочка, прошу тебя!..» Смотрю, по ее щекам, как горошинки, скатываются слезы. Меня словно электрическим током прошило. Тут же я бросил под ноги сигарету, растоптал ее ногой, взял на руки Катеньку и сказал: все, доченька, больше не буду ни пить, ни курить. Слова жены, ее упреки, а иногда даже и ругань не помогали: обещал ей много раз покончить с этой дуротой, но ничего у меня не получалось. А тут, как видите… Уже два года как не пью и не курю.

Кстати, в этом же хозяйстве на Витебщине работает мудрый руководитель. Он предложил правлению сельхозкооператива премировать денежными премиями тех, кто [illegible] Пьющих стало меньше [illegible] сократилось число случаев травматизма на производстве, меньше теперь семейных скандалов, меньше детских слез.

…Интересно, кем станут после школы Вадик и Сергей, которых я случайно встретил возле магазина? Профессионалами своего дела, [illegible] хорошими мужьями и примерными отцами для своих детей? Или простыми забулдыгами, наркоманами, бомжами? А девочки с запахом перегара и с сигаретой во рту? Вы думаете, они удачно выйдут замуж, нарожают прекрасных детей, хорошо их воспитают, будут для них надежной опорой в трудную минуту? Никому не дано предугадать, кто и кем станет. Они и сами не знают ответов на эти сложные жизненные вопросы. И если родители по той или иной причине не могут воспитать своих детей как следует, мы, взрослые, не должны от них отмахиваться [illegible] Мы живем вместе с ними, и их судьбы не должны быть для нас безразличны. [illegible] писал великий русский хирург, педагог и общественный деятель Николай Иванович Пирогов, – [illegible]

Александр ГРАДЮШКО.

С МОЕЙ КОЛОКОЛЬНИ

Елена МОЛОЧКО

Сдвиг по фазе

Вскоре в Минске будут судить 20-летнего безбилетника, который отказался платить штраф, жестко подрался с контролерами и выбежал из троллейбуса. Мол, ищи ветра в поле. Да вот незадача: "заяц" забыл в транспорте свой рюкзак. И не учел, что сейчас в городе повсюду установлены видеокамеры. А главное – он голову свою дома давно забыл. Приехал в Минск из области искать работу – с социальными навыками сущего дикаря.

Этого дурачину милиция, естественно, довольно быстро вычислила, и теперь ему грозит серьезное наказание – до пяти лет лишения свободы. Не за безбилетный проезд (за это нарушение предусмотрен штраф), а за серьезное сопротивление сотрудникам Минсктранса. Одного из ревизоров этот прыткий вахлак чуть не покалечил шариковой ручкой, которой стал тыкать человеку в лицо, прокладывая себе дорогу к выходу. Сила есть, ума не надо.

Интересно, а что делала общественность, наблюдая на расстоянии вытянутой руки дикую схватку? Предполагаю, большинство сочувствовали "зайцу", а никак не контролерам, которые выполняли свои служебные обязанности. У нас прямо-таки христианское презрение к деньгам, когда речь идет об оплате государственных услуг. Сейчас в социальных сетях просто стон раздается: "За что судить ребенка? Подумаешь, не оплатил проезд!.. Подумаешь, подрался!.. Подумаешь, нашли вора!.. Караул, оговорили неугодного! Да контролеры – это просто собаки! Испортят парню жизнь, ловите лучше чиновников". (Привожу конкретные цитаты с ленты публичного обсуждения на TUT.by.)

По-моему, это настоящий сдвиг по фазе общественного сознания: пострадавший (в данном случае государственный контролер) еще и виноват? Но как же безбилетный проезд? Ах, что вы, это всего лишь легкое развлечение с ревизорами Минсктранса на тему "а ну-ка, догони!". И глубокое плебейское удовлетворение по итогу: "Государство не обеднеет! Им можно, а нам нельзя?!"

А что, есть такой человек по фамилии Государство?

Ну давайте узаконим наконец транспортных «зайцев»! Только имейте в виду, что латать дырки в бюджете придется из другого общего кошелька, поэтому сразу приготовьтесь, что увеличится плата за какую-нибудь иную государственную услугу. Здесь чистая экономика: из ничего не будет ничего.

И потом, что за гнойное воспаление мозга всегда топтать жертву, пострадавшую сторону, и, будто назло самим себе, выгораживать дебилов, хамов и просто преступников? Изнасиловали – сама виновата. Избили – не подставляйся… Убили – не жалуйся… Так, что ли?

Здесь речь не о талончике на проезд. Это безобразный, криминальный случай рукоприкладства, шариковой ручкой человека можно серьезно покалечить. По-моему, простить эту выходку молодому человеку никак нельзя (хотя пять лет лишения свободы – это максимальный срок по статье, и его вряд ли дадут правонарушителю). Но парень явно не контролирует свои эмоции. А ведь цена конфликта – подумать только! – всего лишь 65 копеек! А если у него зайдет когда-нибудь спор о целом рубле? Да он, наверное, кусаться начнет и рычать. И хорошо, если под рукой в тот момент не окажется чего-нибудь тяжелого… Собственно, это начало биографии студента с бензопилой в торговом центре "Европа", помните? Похожий эмоциональный рисунок: решать свои проблемы, не выбирая средств.

Еще мне, например, ясно, что у человека очень низкий порог собственного достоинства. Он обыкновенный трус, а значит, латентный предатель. Барахло-человек. Нет понятия об элементарной дисциплине, без которой в большом городе люди давно взорвались бы от стресса и перетоптали друг друга.

Конечно, жизнь многогранна и всякое случается: мы все иногда нарушаем правила движения, правила проезда. Не оплачиваем вовремя коммуналку. Конфликтуем в общепите с официантами, ругаемся с водопроводчиками из жэса, даже с сотрудниками ДПС случаются перепалки. Да мало ли где большой город с человеком задирается. Люди в мегаполисе нервничают, они не ангелы, но в целом, согласитесь, обходятся без рукоприкладства. Мы ходим по улицам без синяков и шишек. И потом, есть в конце концов естественные правила общежития: нарушил – отвечай. За просроченную коммуналку платишь пеню. За безбилетный проезд – штраф. За рукоприкладство лишаешься на некоторое время свободы. По-моему, честный социальный договор. Ах, вы не верите в справедливость? Тогда давайте закроем суды и колонии и будем наконец жить в раю. Попробуем?

ЗНАЕТЕ ЛИ ВЫ, ЧТО…

Чернику любят во всем мире

На настоящий момент черника находится на втором месте в мире по уровню производства после клубники, и в десятку стран-лидеров по производству черники входят США, Канада, Чили, Китай, Польша, Перу, Мексика, Испания, Аргентина и Марокко. На эти страны приходится до 90% от общего объема мирового производства ягоды. Недавно Китай заявил о своем намерении стать лидером «черничной десятки», нарастив объемы выращивания черники. Согласно данным на 2017 год, черника занимает 46.000 гектаров земель в Китае, а производственная мощность составляет 115.000 тонн. Лидерами по производству черники на сегодняшний день являются три китайские провинции – Шаньдун, Гуйчжоу и Ляонин. Проблемы, ограничивающие выращивание черники в Китае, связаны с глобальной нехваткой рабочей силы и заморозками, но страна планирует решить их к 2025 году. Ожидается, что к этому сроку площади, задействованные под выращивание ягоды, достигнут 70.000 гектаров, а производственная мощность составит 400.000 тонн.

ПОСТАЦЬ

Вяртанне Магдалены Радзівіл

*Як паведамляла "Народная Воля", 17 лютага адбудзецца перапахаванне праху Магдалены Радзівіл, які даставілі ў Беларусь з Швейцарыі. Пра будучую падзею і кнігу пра Магдалену Радзівіл, яе род і лёс яго знакамітых асоб распавядае яе аўтар – журналіст **Віктар Хурсік.***

Магдалена Радзівіл (здымак друкуецца ўпершыню).

Гэта перапахаванне сведчыць аб тым, што беларусы адчулі сябе нацыяй і з пашанай ставяцца да чалавека, які на пачатку ХХ стагоддзя не шкадаваў сіл і грошай, каб пракласці шлях да незалежнай Беларусі. У краінах Еўропы, далёкіх і блізкіх, імя Магдалены Радзівіл атаясамлівалася з воляй літвінаў да адраджэння, пра яе пісала прэса, пра яе гаварылі ў колах, набліжаных да расійскага імператара і пры дварах еўрапейскіх дзяржаў.

Перапахаванне праху – гэта перш за ўсё прызнанне заслуг самой Магдалены Радзівіл перад нашай краінай, а таксама прыняцце еўрапейскіх каштоўнасцяў, якія яна спавядала ў змаганні за незалежнасць: асветніцтва, палітычнае паразуменне беларусаў, добрыя адносіны з суседнімі краінамі. Ну і, канешне ж, перапахаванне – гэта дэманстрацыя таго, што мы прынялі і працягваем менавіта такі шлях развіцця.

Магдалена -- са старажытнага беларускага роду Завішаў, які, на жаль, ніколі яшчэ не згадваўся ў сучаснай гістарычнай навуцы. Ён даў беларусам шмат слаўных імёнаў, сярод якіх маршалак ВКЛ, Мінскі староста і мінскі ваявода Крыштаф Завіша, які меў зносіны з рускім імператарам Пятром I, герой руска-беларускай вайны 1792 года палкоўнік Ян Караль Завіша і яго брат Казімір Завіша, на долю якога выпаў клопат пра абарону беларусаў у першыя гады рускай прысутнасці. Нарэшце, Магдалена – дачка Яна Завішы, буйнейшага землеўладальніка Міншчыны, слыннага археолага і палеантолага канца ХІХ стагоддзя.

Усё гэта – яе гістарычная повязь з Беларуссю. Але была яшчэ і духоўная. Яна нарадзілася ў Варшаве ў сям'і беларуса, любоў да гістарычнай радзімы ёй была перададзена з маленства. Пасля смерці бацькі ў 1887 годзе яна стала ўладальніцай маёнткаў Кухцічы (Уздзенскі раён) і Жорнаўка (Асіповіцкі раён). Пасля смерці першага мужа Магдалена назаўсёды перасялілася на Міншчыну.

З той пары Магдалена даволі часта наведвала Мінск. Спынялася звычайна ў гатэлі "Еўропа", аднак у 1912–1914 гадах яна была ўцягнута ў вір палітычнага жыцця, і, каб ладзіць свае салоны і прымаць гасцей, ёй запатрабаваліся свае апартаменты. У 1913 годзе мясцовы банкір Эмануіл Абрампальскі прапанаваў ёй першы паверх у доме, які пабудаваў і куды перасяліўся сам. Яна заняла сем пакояў. Тут ладзіліся сустрэчы прыхільнікаў мірнага легальнага шляху здабыцця беларусамі незалежнасці, на якіх прысутнічалі мінскія інтэлектуалы: банкіры, урадоўцы, урачы, дэпутаты Расійскай Думы Скірмунт, Лядніцкі і нават старэйшы і аўтарытэтнейшы член Дзяржсавета Расіі Эдвард Вайніловіч.

Дом па Захараўскай, 33 мае сёння ўсе падставы стаць домам-музеем Магдалены Радзівіл. Гэтак жа годна павінны быць мемарыялізаваны былая сядзіба Магдалены ў Жорнаўцы і запаведнае гістарычнае гняздо Завішаў у Кухцічах (зараз пасёлак Першамайск). На вялікі жаль, пабудовы, якія некалі ўзводзіліся па праектах архітэктара Спамані, развальваюцца на вачах. У скляпеннях кальвінісцкага збора знаходзіцца труна мужа Магдалены, героя вайны 1905 і 1914 гадоў Мікалая Радзівіла, але яна па-ранейшаму замуравана бетонам.

Пасля перапахавання належыць працягнуць мемарыялізацыю яе імя. Сярод варшаўскіх адрасоў павінны з'явіцца шыльды на былым палацы Яна Завішы па вул.Бялянскай (палац Пшэбендоўскіх), дзе нарадзілася Магдалена, і на доме па Foksal, 3, які яна набыла ў 1900 годзе, дзе пэўны час жыла перад эміграцыяй і дзе таксама ладзіла свае салоны. Зразумела, трэба мемарыялізаваць яе месца жыхарства ў прытулку Святой Элізабет у швейцарскім Фрайбургу, адкуль яна пайшла з жыцця. У Каўнасе і іншых еўрапейскіх месцах ёсць дамы, якія яе прытулялі.

На вялікі жаль, імя Магдалены Радзівіл згасла разам з яе зыходам. У Каўнасе маецца збор карцін, якія яна падарыла разам з іншымі каштоўнасцямі, але, наколькі я ведаю, імя яе ніяк ні ў Каўнасе, ні ў Вільнюсе не ўшанавана. А ў свой жа час яна была ўганаравана за гэты дар і іншую матэрыяльную падтрымку літоўцаў вышэйшай узнагародай Літвы – ордэнам Гедыміна.

Шкада, што і ў нас не з'яўляецца новых даследаванняў пра Магдалену. Часам людзям хочацца звону, а не малітвы...

Мяне ж у даследаваннях яе роду і лёсу здзівілі дзве рэчы: высокая адукаванасць і прыроджаная сціпласць. Яна ведала рускую, польскую, беларускую, англійскую, нямецкую мовы, але перавагу перад іншымі аддавала французскай. Яна чытала на гэтых мовах літаратуру і цудоўна ў ёй разбіралася. Выдатна ведала гісторыю рэлігіі і розных напрамкаў хрысціянства. Больш за тое, пры існаванні ў той час атэістычных павеваў яна імкнулася захоўваць веру і прыкладала шмат намаганняў па адраджэнні грэка-каталіцкай царквы на Беларусі. Пры гэтым як пры жыцці ў маёнтках, так і ў падарожжах спіс яе ўласных пажаданняў быў вельмі абмежаваны. Маючы вялікія магчымасці для шыкоўнага жыцця, яна была сціплай як у строях, так і ў ежы, ніколі не кідала грошы на вецер, была ашчаднай, як сялянка.

Такі ж сціплы і яе тэстамент. Першы раз яна склала яго ў 1940 годзе. Усё там звычайна: жыла ў каталіцкай веры, просьба пахаваць, дзе вызначыла, распараджэнне па размеркаванні яе невялічкага капіталу сярод родных. Мяне найбольш уразіла тое, як яна распарадзілася часткай сваіх фотаздымкаў. Яе яна не пакінула ні дачцэ, ні ўнукам, а, відаць, як вялікшае таемнае непадзеленае каханне прасіла перадаць сваёй духоўнай сяброўцы, сястры мужа Габрыеле (Эле) Радзівіл. "Здымкі Мікалая і Белай Русі перадайце Эле", – запісала яна. Гэта была вельмі дарагая для яе частка жыцця, якая не была ўспрынята тагачасным атачэннем.

Архіў Магдалены Радзівіл – звыш тысячы адзінак захоўвання: пісьмы, рахункі, справаздачы. На маю думку, найбольшую каштоўнасць для Беларусі ўяўляюць пісьмы да яе розных асоб. Ёсць у іх асабістае, але ёсць і грамадскае. Каштоўнасць уяўляюць дакументы, што тычацца грэка-каталіцкай царквы, перапіска са святарамі, у тым ліку з біскупам О'Руркам. Усё напісанае, што ёй накіроўвалася, носіць адбітак вялікай павагі да яе. Ёсць пісьмы і паштоўкі, напісаныя дзіцячым почыркам унукаў, ёсць словы падзякі ад слуг з беларускіх маёнткаў, словы ўдзячнасці ад варшаўскіх парафіянак-літвінак, якім яна пакінула свой касцёл Дзіцятка Езус.

Значную частку маёй кнігі займаюць дакументы пра род Магдалены Іванаўны. Тут генеалагічнае дрэва, каляровая галерэя партрэтаў, дакументы, што тычацца адстойвання інтарэсаў і праўды Завішамі перад вялікім князем, рускімі імператарамі і ўрадоўцамі. Вялікую каштоўнасць уяўляе зварот мінскай шляхты да Станіслава Аўгуста за некалькі дзён да ўваходу рускіх войскаў у 1792 годзе, даклад Казіміра Завішы вялікаму князю пра тагачасную ваенную абстаноўку і здраду.

Дакументы, што тычацца самой Магдалены, адкрываюць свет яе сталення як асветніцы і палітычнай дзяячкі. Страціўшы першага мужа, яна апекавалася беларускімі маёнткамі, калі ў 1897 годзе ў Варшаву павінен быў прыехаць цар Мікалай ІІ з жонкай. У Варшаве вэрхал. Прымаюцца меры бяспекі, горад бурліць, але галоўная інтрыга – прыём у венцаноснай пары. Каго паклічуць і як патрапіць? Маці Магдалены, былая фрэйліна, прыкладае намаганні і разам са сваёй старэйшай дачкой Марыяй і яе мужам Міхалам трапляюць у спіс. Божа, колькі радасці! Міхалу звальваецца прыдворнае званне камергера, галава круціцца...

А Магдалена на гэты фарс ехаць адмовілася.

Быў і другі ўчынак. Калі генерал-губернатар Чарткоў прыслаў ёй запрашэнне на баль у замак, яна не толькі не прыняла яго, але на ім жа напісала: «Графіня Красінская не прымае ваша запрашэнне", – і адаслала яго, не баючыся гневу.

Неяк Магдалена прывезла ў маёнткі надрукаваны за свой кошт катэхізіс, надрукаваны лацініцай на беларускай мове. Чарнасоценная руская прэса ўсчала гвалт, што Магдалена распаўсюджвае катэхізіс, надрукаваны на польскай мове (у сутнасць лацініцы не ўнікаючы), а польскія нацыяналісты ў Мінску з той жа нагоды абвінавацілі яе ў патуранні расійцам, паколькі катэхізіс быў напісаны на "русском наречии". Ніякіх згадак пра беларускую мову тады не існавала.

Для напісання кнігі я асабіста наведаў архівы Санкт-Пецярбурга і Кракава, замаўляў дакументы з Літвы і Масквы, не адзін дзень правёў у Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі. Мною прагледжана процьма крыніц у сеціве. Я ў зносінах з праўнукам Магдалены Адамам Замойскім. Я ішоў шляхам сваёй гераіні і прасякнуўся яе патрыятызмам.

Кніжка напісана, але не выдадзена яшчэ. Гэта можа стацца пры ўмове, што жадаючыя набыць яе пералічаць грошы на краўдфандынгавую платформу Ulej у сецiве Інтэрнэт. Спасылка для жадаючых https://ulej.by/project?id=670384, аднак я не буду расчараваны, калі сродкаў на выданне і не збярэцца. Я буду захоўваць мой адзіны паасобнік кнігі як самую дарагую і каштоўную рэч, як прадмет вялікай любові да маёй гераіні. Я ствараў кнігу сэрцам...

Віктар ХУРСІК.

Кальвінісцкі збор у пасёлку Першамайск (Уздзенскі раён). У скляпеннях гэтага будынка знаходзілася труна з целам Мікалая Радзівіла, мужа Магдалены Іванаўны Радзівіл. У першыя гады савецкай улады яна была разрабавана, уваход у скляпенні быў замураваны. Тут паставілі лакамабіль, які пачаў выпрацоўваць электрычнасць. Сучасным Радзівілам ёсць над чым задумацца…

"Пляц з каланчой" – месца размяшчэння касцёла Фамы Аквінскага і кляштара дамініканцаў у Мінску. Касцёл быў заснаваны ў 1600 годзе Сафіяй з Завішаў і доўгі час з'яўляўся месцам пахавання прадстаўнікоў Завішанскага роду. У прыватнасці тут у 1799 годзе быў пахаваны прадзед Магдалены Радзівіл, уладальнік Жорнаўкі, палкоўнік войскаў ВКЛ Ян Караль Завіша. Пасля падаўлення паўстання 1863 года служэнне ў касцёле было скасавана, і ён выкарыстоўваўся для вайсковых патрэб (як казарма, стайня і г.д.). У 1907 годзе на руіне з'явілася пажарная каланча. Магдалена Радзівіл прагла адрадзіць родавую святыню. (У савецкі час пляц быў зруйнаваны разам з касцьмі прашчураў Магдалены.)

РЭГІЁН

Нестрахавы выпадак: збілі зубра

Увечары 14 студзеня сям'я гродзенцаў на аўтамабілі "Мерседэс" вярталася ў Гродна з аквапарка "Азёрны", калі нечакана на дарогу выбеглі тры зубры, аднаго з якіх машына збіла. Толькі цяпер завяршылася разбіральніцтва па гэтай справе, якая пагражала вадзіцелю выплатай кошту жывёлы, занесенай у Чырвоную кнігу. А гэта амаль 30 тысяч рублёў.

ДАІ высветліла, што здарэнне адбылося ў выніку непрадбачаных дзеянняў зубра. Аднак страхавая кампанія не будзе аплачваць рамонт машыны. Для гэтага ўладальніку аўто неабходна было мець поліс КАСКА.

Яшчэ ў 1996 годзе ў СВК "Азёры" было завезена 18 зуброў, для якіх арандавалі каля 11 тысяч гектараў угоддзяў. Сёння тут налічваецца больш за 200 зуброў, і гэта адна з буйнейшых папуляцый у Беларусі. З моманту з'яўлення "цара пушчы" на Гродзеншчыне гэта толькі другі выпадак сутыкнення жывёл з аўтамабілем у гэтым рэгіёне. Папярэдні адбыўся ў 1999 годзе. Пры гэтым на дарогах, да якіх зубры маюць вольны доступ, адсутнічаюць папераджальныя знакі пра магчымасць іх з'яўлення.

Альтэрнатыва ў Астраўцы

На мінулым тыдне ў Астраўцы, побач з якім будуецца атамная электрастанцыя, высадзіўся сапраўдны дэсант: Анатоль Лябедзька, Віталь Рымашэўскі, Дзяніс Красочка, Мікалай Уласевіч. Яны прыехалі падтрымаць адзінага альтэрнатыўнага кандыдата ва ўсім Астравецкім раёне – пенсіянера Івана Крука. На пытанне, чаму Іван Крук удзельнічае ў мясцовых выбарах, кандыдат адказаў: "Я іду, каб абараняць інтарэсы грамадзян, жыхароў Астраўца".

Падчас пікета людзям раздавалі агітацыйныя матэрыялы і газету "Народная Воля" з інтэрв'ю І.Крука. Большасць людзей на пытанне, ці палепшылася жыццё ў Астраўцы пасля пачатку будаўніцтва АЭС, адказвалі адмоўна. А адна жанчына сталага веку дадала, што яна проста прызвычаілася да старых традыцый савецкага часу: "Як у нас кажуць, хто радзее за Савецкі Саюз, той не мае розуму, а хто за яго не радзее – той не мае сэрца".

Правацэнтрысцкая кааліцыя мае ў планах наведванне і іншых рэгіёнаў, перш за ўсё Магілёва, Брэста і Бабруйска: "Сэнс адзін – падтрымка альтэрнатывы ў асобах і праграмах".

З пачаткам будаўніцтва АЭС Астравец перажывае сапраўдны будаўнічы бум. Але пры гэтым застаецца вялікая праблема здымнага жылля, якое з-за адсутнасці прапаноў мае высокія кошты: ад 200 долараў на месяц за кватэру.

Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

АРХЕАЛОГІЯ

Раскопкі, якія могуць праводзіцца толькі зімой

На Драгічыншчыне ў Брэсцкай вобласці пачынаецца чарговая "падлёдная" археалагічная экспедыцыя. У 2015–2017 гадах тут ужо праводзіліся даследаванні, па выніках якіх зроблена фактычна сенсацыйнае адкрыццё – лакалізавана месца затаплення вайсковага арсенала часоў Паўночнай вайны (1700–1721).

Чаму раскопкі праводзяцца менавіта зімой і які "ўлоў" выцягнулі з-пад лёду археолагі, расказвае навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі НАН Беларусі **Сяргей Ліневіч.**

– Як вы натрапілі на месца затаплення арсенала? Каму ён належаў?

– Для таго каб устанавіць факт знішчэння арсенала, спатрэбілася вялікая калектыўная праца гісторыкаў і археолагаў. Толькі гістарычных крыніц было перагледжана больш за дваццаць. Праца вялася з творамі на польскай, нямецкай, шведскай, французскай і англійскай мовах. Паралельна з гістарычнымі праводзіліся і археалагічныя даследаванні, якія працягваюцца і зараз. Арсенал належаў аднаму з гетманаў Вялікага Княства Літоўскага часоў Паўночнай вайны.

– На якой глыбіні былі выяўлены знаходкі?

– Пакіну гэта пытанне без адказу. Справа ў тым, што ў Беларусі існуе вялікая праблема з чорнымі капальнікамі. І да заканчэння даследаванняў інфармацыя будзе паступаць часткова, каб абараніць помнік археалогіі ад знішчэння.

– Што менавіта было знойдзена? І якія вынікі праведзеных даследаванняў па вывучэнні артэфактаў?

– Былі знойдзены зарады для марцір (марцірныя бомбы). Прычым бомбы, падрыхтаваныя для выкарыстання: захаваліся металічныя запалы і драўляныя запальныя ўтулкі. Фактычна на дадзены момант мы збіраем адну з самых буйных калекцый марцірных бомб у Еўропе.

– У чым складанасць праводзімай працы?

– У сувязі з прыроднымі ўмовамі працы праводзяцца зімой, падчас ледаставу. У іншы час да месца даследавання падысці нельга – вада і балота.

– Ці праводзіліся падобныя працы ў Беларусі раней? І ў чым асаблівасць гэтых даследаванняў?

– Працы па падводных археалагічных даследаваннях праводзіліся ў 1970–1990-я гады. Аднак з развалам СССР яны былі спынены. Фактычна наша група спрабуе ўзнавіць правядзенне падводных даследаванняў на тэрыторыі Беларусі.

Герман ВАСІЛЕЎСКІ.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

Неруш чыстая, маладая

З нечаканай мастацкай выстаўкі

Гэтая выстаўка работ маладых мастакоў рэалістычнага пейзажу ў сталічнай галерэі Міхаіла Савіцкага сапраўды нечаканая ў наш час з амаль павальнай мадэрновай арытміяй, калі нават і вучні славутых рэалістаў, песняроў роднай прыроды, бягуць з яе ў чужыя джунглі, абы ў тую камфортную, што за кардонам, Еўропу, калі на айчынных вернісажах маладыя таленавітыя рэалісты не родныя дзеці, а прыблудныя пасынкі. Што ім яшчэ рабіць, як не гуртавацца, каб заявіць пра сябе і выжыць? У гэтым гурце пакуль што сямёра выхаванцаў апошніх гадоў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Аднаму з іх дваццаць восем, астатнім па трыццаць і крыху за трыццаць. Усе яны любяць родную прыроду, яе і пішуць на сваіх кардонках ды палотнах. Калі карацей – дамарошчаныя патрыёты.

Краса ў будзённым

Уладзіслаў Пятручык – самы малады ў гурце. Ён вывесіў на прагляд дзясяткі тры эцюдаў, і ўсё гэта матывы просценькія, будзённыя для кожнай вёскі, не абцяжараныя ні зместам, ні складанымі формамі, ні нават каларытам, без прэтэнзій на карціны, усе аднаго вельмі сціплага памеру, велічынёй з разгорнутую кнігу, школьны падручнік. Але гэта на першы погляд. Калі ж спыняешся перад любым эцюдам, хоць самым сціплым, угледаешся ў яго ўжо не толькі вокам, яшчэ і сэрцам, думкаю, адысці не спяшаешся, бо як бы сам у яго ўрастаеш, сваё ў ім бачыш і сябе самога і, што найдаражэй, адчуваеш. Вось двор у вёсцы каля хаты, закутак, тры курыцы ды пеўнік малады, адна з-пад лап дзяўбе, другая – дзюбу ўгору, як пракаўтнула каліва. Будзённае, нічога новага, але ўсё гэта разам, з акном у хаце, з рухам у акне, жыццё лагоднае і ціхае, гармонія таго, што трэба не курам адным, але і чалавеку, атручанаму жыццём хлуслівым, прывідным, часта зусім пустым. Адзін з эцюдаў гэтак і называецца: «Ціхае жыццё». А ці не самы ціхі ды маленькі – «Люстэрка»: бераг возера і прычаленая лодка, налітая вадою, у ёй, той лужынцы, адбітак, нібы ў люстэрцы, высокага неба, ягонай глыбіні ды цеплыні, палітра з найтанчэйшымі адценнямі. Ды і не толькі фарбы неба ў лодцы, глядзяцца ў яе люстэрка і чыстая азёрная вада, і бераг з пясочкам-муражочкам. Усё разам – гармонія жывых тонаў, іх тонкіх дачыненняў у прыродзе, красы вытокі, таямніцы.

Бачыць у малым будзённым сапраўдную і вечную красу – шчаслівы, усім патрэбны талент. У дачыненні да маладога аўтара, які ў сваіх работах выяўляе не столькі веданне акадэмічнае навукі, як прыродную інтуіцыю, мастацкі густ, якраз высвятляецца, чаму ён гэтак аддана трымаецца малога эцюда, не спяшаецца да больш складаных кампазіцый, не замахваецца нават на большыя памерам эцюды. У сваім выбары і не хаваецца, сціпла прызнаючыся: «Тое раблю, што люблю, адчуваю сваім. Бабуля кажа: маладыя дзеці – любімыя, вялікія – рагатыя. На карціну трэба шмат часу, за ёю, баюся, не напішу малыя, якія на мяне з усіх бакоў глядзяць, на пэндзаль просяцца».

У пошуках ідэалу

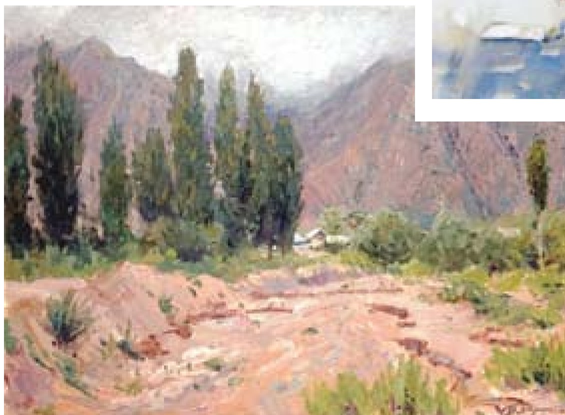
Насупраць эцюдаў Пятручыка сцяна з работамі **Міхаіла Крота.** Тут іншыя і пошук натуры, і тэмперамент мастака. Міхаіл старэйшы, яшчэ і таму, магчыма, яго пошукі смялейшыя, спакуса замахнуцца на паўнавартасную кампазіцыю мацнейшая. Зноў ды зноў ён бярэ большае памерамі палатно пад карціну, аднак і гэтакае дае ўсяго толькі большы ў памерах эцюд. Свае пошукі мастак не спыняе, шукае натуру шматпланавую, драматызм у зменлівых настроях паміж порамі года, на збегу пагодлівасці і непагадзі, дня і ночы, смела, бывае, нават і рызыкоўна працуе з формамі ды колерам буйным энергічным, часамі паспешлівым мазком: пейзажы «Сонечны дзень», «Пасля навальніцы», «Марозна», «Зімовае сонцастаянне», «Дажджліва на рацэ Ведрыч». Настойлівасць сілкуецца любоўю да прыроды, да жывапісу, а гэта выклікае павагу, упэўненасць, што свой ідэал мастак знойдзе.

Адной вадою ахрышчаныя

Паміж сяброў гурта, яшчэ ўчорашніх, можна сказаць, вучняў акадэміі, ёсць ужо і тыя, хто мае сёння сваіх вучняў і сам выкладае навуку жывапісу. **Антон Вырва** – трэці год у сваёй альма-матэр, акадэміі; **Раман Коршунаў** – у Магілёве, у мастацкім каледжы, дзе раней, да акадэміі, абодва вучыліся ў майстэрні выдатнага акварэліста Фёдара Кісялёва. Творчыя дарогі таленавітых жывапісцаў перапляліся з маленства ў Крычаве, дзе дамкі бацькоўскія, у якіх раслі, на адной вуліцы, славутай Варшаўцы, вокнамі да вокан, па-суседску. Адной вадою ў Сажы ахрышчаныя, вучыліся ў адной мясцовай мастацкай школцы, і далей – адзін каледж, адна акадэмія, адны

настаўнікі. Цяпер кожны з іх мае свой твар у мастацтве, бо ў кожнага свае душа, характар, думкі. Дарогі, як у сяброў, па-ранейшаму сыходзяцца і разыходзяцца, каб ізноў сысціся на нейкім жыццёвым скрыжаванні, як тут, на гэтай выстаўцы.

«Срэбра вечара» і «Цішыня» – работы прыблізна аднаго фармату і памеру. Там і там дамочак на заснежаным узгорку пад высокім светлым небам, бярозка, вартаўніца цішыні і срэбра, зімовае чаканне цяплейшых дзён. Штосьці і яшчэ яднае ўсю прастору, дае настрой.

– У той дзень мы з Раманам ад раніцы пісалі на Сажы, – кажа Вырва. – Намерзліся, стаміліся. Вярталіся дадому. Ідзём – маўчым. І раптам у адзін момант спыніліся абодва, як хтосьці даў каманду, прымусіў. Глядзім перад сабой: высокі бераг, хатка і бяроза ў прасторы светлай, у чысціні – такое захапленне для душы! Ні чалавека, ні звера, ні птушкі – ціша, быццам незямная. Веліч! Раман, не кажучы ні слова, здымае з пляча эцюднік, ставіць, стаўлю і я свой. Расклалі фарбы, абодва пачуўшы вышэйшы ўладны голас, а ўжо апошняе святло знікае. Хапаліся – да поту. Я цішыню пісаў, яна мяне ўразіла, Раман – срэбра. Мне цішыня даўжэй свяціла, а срэбра – як сябра мог яго ўжо бачыць, калі яно ледзьве паспела ў вока кінуцца – пагасла? Дзіўлюся і цяпер: як тое срэбра паспеў зліць у эцюд? Або зліў у памяць? Спытаю – усміхаецца. Ну ладна, хай будзе загадка. Карціны гэтыя мы ўжо пісалі дома па тых эцюдах. Я, праўда, эцюд свой ад вачэй, калі пісаў, хаваў, бо на Сажы душа адчула большае за тое, што на эцюдзе, душой пісаць хацелася, баяўся, каб эцюд не збіў з настрою, тону.

– А як Раман? Яму трэба было ўкласці ў карціну срэбра, што свяціла ў тую, на Сажы, хвіліну, – спытаў я. – Ён без натурнага эцюда не мог паўтарыць тое святло?

– Талент.

Антон адышоў да сваіх краявідаў, заўважыўшы ля іх студэнтак.

Я перагледзеў пейзажы Коршунава, шукаючы між іх вясновыя матывы, напісаныя на Сажы ў апошнюю паводку, якімі захапляўся зусім нядаўна ў салоне на праспекце Незалежнасці, іх не знайшоў, але іншыя ўразілі таксама тонкім адчуваннем валёраў, рэфлексаў: «Падніколле», «Марозны дзень», «Адліга», «Зімовы двор». Снег, снег і снег, хоць у «Зімовым двары», свежы, лёгкі, не затаптаны ні гаспадаром двара, ні птушкамі, ні сабакамі, завеяй-ветрам не ўкатаны, усюды як быццам пад адным святлом нябесным – на зямлі, на стрэхах хлява, хаты, на дрэвах. Нялёгкая задача ў адным агульным тоне знайсці ўсюды свае лакальныя адценні, свой каларыт. Мастак гэта рабіў недзе адным лёгкім мазочкам, нібыта выпадковай, але да месца ўсюды плямкай, выяўляючы тонкае адчуванне настрою ў кожным кутку пейзажа і свайго ўласнага, іх зводзіў у ладзе і гармоніі.

…Усяго адна марская хваля

Размова з Антонам Вырвам прадоўжылася каля яго работ. На кожнай ён таксама ўпэўнена трымаў агульны тон, знаходзіў удалыя танальныя збегі, але ў каларыце быў смялейшы. Школа адна, але па-за ёю быў ужо не аднолькавы творчы шлях, вопыт – ад розных характараў, тэмпераментаў, побыту. Антон шмат працаваў у майстэрні і на пленэры, гадзіны, вольнай ад працы ў акадэміі, не марнаваў у дробязях жыцця. Праз інтэрнэт яго ўжо ведалі ў шмат якіх мастацкіх колах і краінах, запрашалі ў сваю прыроду. Ён не адмаўляўся ад далёкіх вандровак з эцюднікам на плячы. Толькі за апошнія год-паўтара пабываў у Казахстане, Кіргізіі, на Ацэ ў Тарусе і Паленаве, на Стаўрапольшчыне, у Арменіі, Іспаніі. Адусюль прывозіў арыгінальныя эцюды, але пабачыць іх можна было толькі ў майстэрні, што я і рабіў з прыемнасцю. Чаму іх не паказваў на выставах? Адчуўшы маё пытанне, прызнаецца:

– Па нейкія заморскія ўражанні або шэдэўры я не еду далёка ад дому. Лепшыя працы мне ўдаюцца тут, на Сажы. Іх я і выстаўляю. Дома, у сваёй прыродзе, у твор лягчэй душу ўкласці.

– Тады навошта далёка ездзіць?

– Але там іншыя каштоўнасці, якія таксама трэба ведаць. Мяне цікавіць, як у іншым народзе мастак шукае і знаходзіць сваё нацыянальнае. Даўно захапляюся Сар'янам. Паехаў у Арменію, каб убачыць яго мастацкія работы ў тым каларыце, у тым святле. У Стаўрапалі цікавіў Грачышкін, яго паўночны Каўказ. У Іспаніі – Сарола. Ён усё жыццё пісаў мора, на беразе якога жыў, вельмі любіў маленькі эцюд, нават меншы, як у нашага Пятручыка, з далонь. На сотнях гэтакіх эцюдаў усяго адна марская хваля, а колькі каларыту, руху, жыцця! Уражанне такое, што красу і сілу хвалі мастак бачыў і адчуваў не толькі на паверхні мора, але ў яго глыбінях, адтуль, з глыбіняў, зліваў на кардонку, на палатнінку. Гэта – школа. Для кожнага глыбокага мастака і для мяне, беларуса, хоць я працую ў сваёй прыродзе. Хачу сваю прыроду бачыць і адчуваць, як бачыў і адчуваў сваю Сарола.

Адзіная жывая душа

Васіль Пяшкун – размова пра тыя ж тон ды каларыт, эцюды ды карціны, паразуменне мастака з жывой прыродай, натуры – з мастаком. Але як талент арыгінальны, думка не спіць, размове нават і звычайнай знаходзіцца кірунак незвычайны:

– Калі ёсць тэма, ёсць яе носьбіт і апора, мастацкі вобраз, тады павінна і карціна быць, адбыцца?

Яго я разумею. Старэйшы з сяброў па гурце, з большым мастацкім вопытам, з амбіцыямі, апраўданымі яшчэ і відавочным жывапісным

талентам, ён добра ведае, дзе і як шукаць карціну. Пра гэта кажуць і назвы тых, што на выставе: «Па ваду», «Прыехаў госць», «Вуліца роднай вёскі», «Час садзіць бульбу». Пад натуру, якую ведае са сваіх жыццёвых назіранняў, мастак знаходзіць тэму, фабулу, галоўны для задуманага твора мастацкі вобраз. Шлях пошуку не новы, выпрабаваны ў жывапісе. А тут – што ў выніку? Аўтару за гэтыя работы не сорамна. У кожнай ёсць жывапіснае майстэрства, тэхніка, ствараецца патрэбны настрой, вобраз працуе на задуму. Ёсць у аўтара сумненні? Яму ахвота большага? Выдатна. Сумненні пільнуюць кожнага сапраўднага мастака. Няма іх толькі ў дылетантаў, графаманаў, а Пяшкун – не з іх. Даверлівы, адкрыты, шчыры, ён сам схіляе да размовы пра свае сумненні:

– Вось – «Па ваду». Зіма ў вёсцы, снег і мароз. Бабуля з адным вядром, бо два ёй не панесці, не па сілах, ідзе да рэчкі, да палонкі, аблітай лёдам, каб узяць вады вядзерца, перад палонкай стаўшы, можа, на калені. Хіба не драма, не бяда? Яна, можа, адзіная душа жывая тут, у вёсцы, забытай людзьмі і Богам, – няма ж нікога, каб ёй пасобіць, вады прынесці. Што яшчэ трэба для гэтае карціны? Каб на ўсю сілу прагучала?

Маўчу. Думаю. Што мне яму сказаць, калі я не мастак – пісьменнік? Тут права на амбіцыі не маю. Ён пасабляе мне: скіроўвае ўвагу на карціну «Час садзіць бульбу». Я пытаюся:

– А што вызначае гэты час? Садзіць ці не садзіць?

– Як што? Стаяць ужо на зямлі каля мажары мяхі, насыпаныя бульбай, поле...

Пытаюся:

– Ты ў Савіцкага вучыўся?

– Вучыўся. Вучуся.

– Памятаеш яго карціну «Сяўба»? Таксама стаяць мяхі, не з бульбай у вясновую зямлю, у баразну – з насеннем, зернем. Той самы дзень у жыцці беларуса – надзеі на ўраджай, на хлеб, на жыццё. Праз што настаўнік зрабіў наймоцным той настрой? Ён – у чым? Не ў мяхах. У вачах у сейбітаў, у мужыкоў, жанчын. У іх тварах. У руках, якія трымаюць у жменях насенне.

– Там іншы час. Пасля вайны. Галодны.

– Так. Савіцкага не паўторыш. Не трэба. Час іншы. Але вясна, зямля, сяўба – надзеяй на жыццё наш чалавек вясною, кідаючы ў зямлю насенне, жыў заўсёды. Час іншы, а той самы клопат. Як выявіць? У яго свой твар, але ён ёсць? – Тут і бабуля з вядром вярнулася да нас у размову: – Знайшоў выдатную бабулю, але яна пакуль яшчэ – як гэты з бульбай мех: ёсць і няма, сябе, сваю драму, не выяўляе на ўсю моц. Ужо бабуля патрабуе гэтага ад мастака. Знайдзі ёй наймацнейшы момант, ракурс, месца. Магчыма, што і на каленях ля палонкі, з якой ёй у вочы глядзяць жыццё і смерць. Не бойся, што хтосьці асудзіць за гэтакую, напоўніцу, шчырасць.

– Не баюся.

– Ну, малайчына!

Урок майстра

Вяртаючыся дадому пасля сустрэчы з маладымі мастакамі, Антонам і Васілём, успомніў зноў Савіцкага. У апошнія гады яго жыцця мне штосьці падказала да яго дарогу, і час ад часу я да яго ў дом на Някрасава наведваўся. Сустрэчы былі розныя. Адны – нядоўгія, малацікавыя, іншыя зацягваліся на тры, на пяць гадзін, пад запісы на маім старым парыжскім дыктафоне. Аднойчы, у час размовы пра яго «XX век. Забойства праўды», ён раптам сказаў: «Хачу развітацца са сваім дваццатым векам яшчэ адной карцінай. Яна будзе называцца – «Прэзумпцыя хлусні». Дажыўшы да сённяшняга дня, жывучы ўжо ў дваццаць першым, я ўсё ж застаўся там, мой век – дваццаты. Быў век хлусні і яе апраўдання. Не хачу, каб ён, мой, паўтарыўся ў дваццаць першым. Хачу забіць у яго труну апошні цвік. Але... задоўга шукаю формулу, кампазіцыю. Ужо два гады шукаю. Знаходжу і адмаўляю, зноў шукаю. Яна павінна выявіць...»

Пашкадаваў, што гэта я не ўспомніў там, у размове з хлопцамі. Ім гэта трэба сказаць. Знайшоў ці не знайшоў Савіцкі тое, што шукаў, але тут ёсць урок выдатны – пошук. Яны, хлопцы, там, у яго майстэрнях, працавалі, з ім бачыліся, размаўлялі – магчыма, штосьці дададуць да гэтага ўспаміну.

Цікавая выстаўка. Па-сапраўднаму творчае, шчырае, чыстае паветра панавала на ёй больш за месяц у галерэі Савіцкага. Цікавай і значнай яна выглядае не толькі талентамі маладых рэалістаў у пейзажным жывапісе, але і сваёй нечаканасцю. Неўпрыкмет для саміх сябе неяк прывыкшы да таго, што размова пра мастакоў у друку вядзецца не пра творчасць, а пра іх здольнасці ў гатоўлі дранікаў, збіранні калекцый вясковай старызны, выхаванні прывабнай вучаніцы сабе ў жонкі, мы раптам убачылі і адчулі, што яшчэ жывыя ў нацыянальным выяўленчым мастацтве традыцыі нашых славутых пейзажных рэалістаў Бялыніцкага-Бірулі, Жукоўскага, Рушчыца, Бархатковых, Карасёва, Цвіркі, што гэтыя традыцыі развіваюцца ў новай рэальнасці, знаходзяць і выяўляюць сучасны змест, сваю жывапісную красу і радасць.

Віктар КАРАМАЗАЎ.

АЛІМПІЯДА–2018

Правал

Адпраўляючы спартсменаў на Алімпіяду ў Пхёнчхан, Беларусь спадзявалася на медалі біятланістаў. У першую чаргу – на перамогу жаночай каманды.

І вось правал за правалам. Спачатку – у спрынце (забегу на 7,5 кіламетра з двума агнявымі рубяжамі). А ўчора – у гонцы пераследу. Скардзіна – 14-я, Крыўко – 17-я, Домрачава – 37-я. На апошнім агнявым рубяжы Дар'я зарабіла чатыры штрафныя кругі.

І ўсё ж хочацца верыць, што беларускія спартсмены яшчэ парадуюць.

ШОУ-БІЗНЕС

14 лютага гурт «J:Морс» і Прэзідэнцкі аркестр у Prime Hall прадставяць адмысловую версію праграмы «Беларускае золата», прымеркаваную да Дня закаханых.

Дырыжыраваць аркестрам будзе маэстра **Віктар Бабарыкін.**

– *Гэтую праграму мы выконваем зрэдчас, але заўжды з вялікім задавальненнем,* – адзначае лідар гурта **Уладзімір Пугач**. – *Спалучэнне гурта з жывым аркестрам надае песням гучанне, якое ніякімі іншымі сродкамі дасягнуць немагчыма.*

Квіткі на канцэрт каштуюць ад 40 беларускіх рублёў.

Вера ВІР.

ЗЕМЛЯКИ

Мария Гулегина сорвала овации в Мариинском театре

Выступление звезды мировой оперы в Санкт-Петербурге состоялось пару дней назад, но соцсети до сих пор штормит от впечатлений. Певица, которая в свое время пела в белорусском Большом, блистала в одной из своей любимых опер – «Тоске». «Каждая встреча, каждое соприкосновение с голосом и искусством этой невероятной Певицы переворачивает и очищает душу!»

«Триумфальная, роскошная, успешная, любимейшая, великая», – это только некоторые эпитеты, которыми сопровождаются отзывы о спектакле.

Кстати, на март запланирован сольный концерт Марии Гулегиной в Санкт-Петербурге. Не исключено, что там будут и белорусские поклонники певицы. Правда, стоит поторопиться с билетами – в последнее время не так уж часто Гулегина радует своими выступлениями в России.

Мария Гулегина родилась в Одессе, но Беларусь считает своей малой родиной. В своих интервью она постоянно повторяет: *"Я благодарна Минскому театру, где подписали бойкот против меня в ЦК КП Белоруссии: "Мы с ней петь не будем, она не такая, она хочет все петь на итальянском языке. А мы не такие, мы все патриоты..." И у меня просто другого выхода не было, как уехать..."*

Сегодня Мария Гулегина поет на самых известных оперных сценах мира. В белорусском Большом она не выступала много лет. Не приглашают.

Про свою личную жизнь Мария Гулегина рассказывает кратко: *«Семья для меня – это мои дети. Три раза я промахнулась с замужеством. А потом просто поняла, что, кроме моих детей, мне никто не нужен».*

Марина ВИШНЕВСКАЯ.

Адрас рэдакцыі:
220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.
Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com
http://www.nv-online.info

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 12.02.2018 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 24 010 экз. Заказ № 570.